

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

<p>Előfizetési ára:</p> <p>Egy évre 240.000 korona Félévre 120.000 korona Negyedévre 60.000 korona</p>	<p>Főmunkatárs:</p> <p>VÁZSONYI VILMOS</p> <p>Felelős szerkesztő: CSERGŐ HUGÓ</p>	<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal:</p> <p>Budapest, VII. ker., Aréna út 80. sz. Telefón: József 55-71</p> <p>Megjelenik minden szombaton</p>
---	--	---

Harc a korrupció és a panama ellen

Írta: POLÓNYI DEZSŐ

Nem ismerem a BESZKÁR ügyeit és nem tudom, hogy vezetői milyen gazdálkodást folytattak. Így hát nem kívánom azt a látszatot kelteni, hogy a szállingózó híreket úgy kezelem, mintha azok már lezárt ítélettel lennének valóknak elfogadva.

Mint valószínűleg a közügyek iránt érdeklődő legtöbb budapesti polgár előtt, úgy előttem is pusztán az áll, hogy *egyik nagyfotosságú közérdekű üzem gazdálkodási módja súlyos gyanú alá került*, a közvélemény ezzel a gyanúval megtelítődött és a gyanú alapjául szolgáló tények olyan természetűek, hogy valódiságuk esetén *a közérdek védelme szigorú megtorlást követel*.

A demokratikus blokk a közszabadságok és a közéleti tisztaság helyreállítását tűzte ki vezérlő eszméjéül és ennek eredménye lett annak a bizottságnak kiküldése, amelynek kizárólagos célja az üzem gazdálkodásának a közérdek szempontjából való tüzetes átvizsgálása. Ennek a bizottságnak tagja dr. Bedő Mór, aki közmegbízatásában eljárva az egybehangzó adatok szerint, példás szorgalommal, fáradhatlan munkakészséggel, nagy szakavatottsággal és — amire a legnagyobb súly helyezendő — *minden mellétekintet nélkül, teljes önzetlenséggel végezte azt a feladatot, amely egyedül a megbízást adó közösség érdekeit szolgálja és pedig hűségesen abban a szellemben, amilyenre a megbízás elvállalása által erkölcsileg kötelezetté vált.*

Munka közben a vizsgálat alatt álló BESZKÁR egyik alkalmazójta közvetítő útján felhívta Bedő Mór figyelmét, hogy valamelyik vizsgált ügycsoport adatai *nem teljes egészükben* kerültek a vizsgálóbizottság elé. Bedő nyilván súlyos megítélés, de legalább is a felületesség vádjá alá került volna, ha nem szerezte magának bizonyosságot a figyelmeztetés alaposágáról. Neki ugyanis *közérdekből* vizsgálni kellett. Nem úgy, hogy bedugja a fülét, ha hall valamit, hanem úgy, hogy *személyesen* győződik meg a hallottak helyességéről. Ezért felhívta a figyelmeztetőt, hogy közölje vele adatait, amire el akartak küldeni hozzá valami kimutatást, amelyről utóbb megállapította, hogy egytől-egyig olyan adatokra van alapítva, melyek mindegyikéről már közvetlen úton is tudomást szerzett.

A BESZKÁR följelentése folytán Bedő Mórt a rend-

őrségen gyanúsítottként hallgatták ki. Őt is elérte tehát az a sors, ami hova-tovább *korunk beteg közszellemének egyik tipikus tünetévé* kezd válni. *A háború előtti korrupció, majd a háború és az utána következő kilengések erkölcsi addig gyengítették a közszellem talaját, amíg lassankint majdnem teljesen elmosódnak a bűnfogalmak természetes határai.* De nem folytatom ezt a gondolatmenetet, mert nem akarok a szükségszerűleg előtölülő tények felhívása miatt sajtópert kapni, de meg különben is, az ügy illetékes fórumok döntése alatt áll s ezért nem lenne illő olyan fejtegetésekbe becsátkozni, amelyek a hatósági elhatározásnak elébe vágnának.

Van azonban valami, amiről érdemes hangosan gondolkodni. *Mi lesz belőlünk, mi lesz ebből a nyomorult szétszakított országból, mi lesz ebből a két-ségbeesésben vergődő nyomorult fővárosból, ha nem sikerül rövidesen olyan egészséges közszellemet teremteni, amelyben minden egyes egyén külön-külön felháborodik a korrupció és panama jelenségein és félretelve minden kényelemszeretetet, avagy bármilyen tekintetet, az összhang által hatványra emelt elemi erővel csap le a köztől elvont értékekből élősködőkre és segít irtani a mai társadalomnak ezt a mindent megöelő irtózatot fekélyét?!*

Óriási hibák és mulasztások történtek nálunk. A hirhedt parlamenti vesztegetés és a még hirhedtebb Dész—Lukács per eredményeinek likvidálása végzetesen rosszul történt. Ami feneketlen erkölestelenség ebben a két ügyben napvilágra került, olyan természetű volt, hogy senki nem védhette. Ennek ellenére *elmulasztották azokat a radikális intézkedéseket, amelyek a tisztításhoz szükségesek lettek volna.* A kormány egyszerűen túlment rajtuk, mintha mi sem történt volna, mert *a pártérdek úgy követelte.* Ezzel *becseltették a közvéleménybe a nem-törődömséget, a fásultságot, úrrá tették a hipokrizist és lezüllesztették a tiszta erkölcsről való közfelfogást.* Ne beszéljünk arról, hogy azóta mi minden történt. Csak *egy* jelenséget idézzünk fel.

Az utóbbi idők nevezetes bünpereiben *rendszerre* kezdett válni, hogy a vádlottak kizárólag a nyomozó- és vizsgálóhatóságok elleni támadásokkal védekeztek. A háborús erkölcsök hatása alatt állott közönség is nagy élvezettel olvasta egy-egy „ellen-

támadás" érdekes leírását. Akkor ez volt a vesékben vájkáló szenzáció. Ez természetes *tűnet* volt, mert hiszen ilyen időkben minden pillanatban egész lényünk forgott kockán és fenmaradhatásunk sokszor csak egy ilyen ellentámadás sikerétől függött.

Ma azonban nem a külső, hanem a *belső ellenséggel: a korrupcióval és a panamával kell a harcot vívni* és ha ez a két ellenség esap át ellentámadásba, akkor ez a köztisztesség, a közéleti becsület ellen, valamennyiünk és a köz érdeke ellen irányul, amit pedig felháborodva kellene visszautasítani. És pedig úgy, hogy minden polgár az ellentámadást *saját személye ellen* irányozottnak tekintve, *egységes hangulattal* zárja ki még a lehetőségét annak, hogy az esetleg tényleg fenforgó visszaélések kivizsgálása

effajta megfélemlítési kísérletekkel legyen gátotható.

Bedő Mór közmegbízatasában eljárva mindezt idáig magatartásában nemesak semmi távoli gyanúra alapot nem szolgáltatott, hanem éppen ellenkezőleg, nagyon rászolgált, hogy őt további működésében is a *legteljesebb bizalommal* támogassuk. Mint-hogy pedig semmi okunk nines föltételezni, hogy a demokratikus blokkal szemben álló pártok bármelyike is a közéleti tisztaságról más felfogást táplálna, avagy az azért folytatott becsületes küzdelmet bármiben gátolni kívánná, ezért Bedő Mór ügye nem személyes ügy, *ez valamennyiünk ügye* és fentartás nélkül olyan *közügynek* minősítendő, amelyben őt teljesen egységes közvéleménynek kell támogatnia.

Rossz üzlet a háború

Irta: FÁBIÁN BÉLA

Rossz üzlet. Tudtuk. Mi legyőzötték. Rajtunk végigvert a világ. Országainkat szétörték, valutánkat eltaposták s a vereség ránk szabadította a forradalmakat. Puffogott a fegyver végig a városban, feketék voltak a nappalaink. Kommunizmus, fehér forradalom. Duna-Tiszaköze, mérhetetlen nyomorúság, régi nagy egzisztenciák pusztulása, nagytűkű piócákak felburjánzása, tegnapjöttöknek a gazdasági életből holnap távozása, gyárak hullása, üzletek zárása, műhelyek elcsőtédése, munkásalakásokban, tisztviselőszobákban rongyos-cipőtlen, éhesen síkongó gyereksereg. Nemesak nálunk. *Mindenütt a legyőzötteknél. Bulgáriában* forradalmak, rossz pénz, *Németországban* forradalmak, rossz pénz, *Liebknecht, Luxemburg* Róza, *Erhardt* brigádja, meggyilkolt *Erzberger*, lelőtt *Rathenau*.

Sóvárogva néztünk át túlra, át azokhoz, kik a haretéren is túlra állottak. A sarcolókhoz, kiket hazatérve diadalkapuk fogadtak, kiknél nem csattogtak fegyverek a fővárosok uccáin, nagy poharakban asztalra követelve az embervért. Azok a mi véres izzadságunkból élnek. *Győztek*.

S íme, ma már ők is tudják, hogy: *rossz üzlet a háború*. A diadalmas *Olaszország* már ott állott a kommun szakkodkán s ma diktatórikus uralom alatt nyögi az elnyomatást és az ötödére sülyedt pénzértéket, miközben boldogan sugárzik, mert a pénzadó Amerika háborús adósságaiból egy darabot leengedett. *Anglia* a társadalmi evolúciók gyűpontjában kilődja keserves óráit s a háború alatt megvesztett tömegei, a józan ész arcába hajítva az örülltség kesztyűit, vívják, ostromolják az egymás hatalmi pozícióit, a régi Róma szenthegyi exodúsának hatványozott példájával reszketve meg a békességes élet után vágyódó emberiséget. Az újonnan alkotott országok: *Csehország, Jugoszlávia, Lengyelország* úgy reszketnek a belső megrázkódások erupeióitól, mint tűzhányók aktivitásának idején kráterüktől száz kilométerekre remeg a föld. *Nagy-Románia* császárságról álmodik, de rossz éjszakán keserves kísérleteket látva, olasz barátját közvetíteni küldi Moszkvába, hogy egyezzenek meg, határozzanak, ne akadályozzák, legyen már véglegesen övék Besszarábia. *Franciaország*, a kiméletlen, még egy éve is nacionalista dühhullámoktól előntött, gyarmati csapatokkal a Ruhrnál megszálló Franciaország, a nagy győző, a kegyetlenségben megesontosodott államférfiak országa, a pénzromlás rettenetes közep-európai ragályától megfertőzve, ott fekszik a nyomorult országok kórházában. Kapkod levegő után, kiált segítségért franciához, idegenhez s hisztériás kapkodással nézi, mint szökik mind magasabbra hóna alatt a pénzromlás hőmérőjének higánya.

Franciaországe az átok. Mi már ismerjük a betegség szimptomáit. Hiába jön be a vonatba a francia határon a katonatiszt s kérdezi, hogy mennyi *nem* francia pénz van nálam, hol vettem, hiába irataak alá franciával, idegennel a franktámogató-alapra. Franciaország pénzét és pénzének jövőjét kegyetlenül meggyilkolják a *háborús adósságok*. A háború alatt úgy vették fel Amerikától a pénzt, mint a gyermek fogadja a vajaskenyeret: *majd fizeti Németország*. S hogy a legyőzöttek fizetéseképtelenek lettek, most ott könyörögtek Anglia és Amerika lábainál: engedj, nem tudunk fizetni. A pénzt nem engedik el. S most az új egységek szerint Franciaország *ötszázmillió* aranykorona körüli kezdőösszeget fizet a kamatszolgáltatáson kívül *Anglia—Amerikának* *hatvankét éven* keresztül. *Anynyi, amennyi az egész magyar költségetes évi öszszege*. Ebben az adósságtörlesztésben benne rejlik az orosz és német künnlevőségeitől elesett Franciaország teljes pénzügyi dezolúciójának csirája s a gazdasági leromlás maga után fogja vonni a társadalmi ellentétek kiéleződését.

Rossz üzlet a háború. A nagy világégéstől távol álló népek boldogan melegszenek a maguk fel nem robbant tűzhelyénél. S nálunk idehaza, hol mindenki tudja már Európa megfertőzöttségének tényét, nem reszketnek fel a lelkek annak gondolatára: ha ilyen rossz üzlet a külső háború még a győzteseknek is, *hová juthat egy ország, ahol nyolc éve dühöng a belső háború*. Hova juthat egy ország, ahol hatalmas szervezetek hadat viselnek „belső ellenségek” ellen, hol az emberi lelkeket megnyugodni nem hagyják s kegyetlen szadizmussal akarják felperzselni politikában, erkölcsben és gazdasági életben mindazt, amit épenhagyott a háború. S nem áll föl senki, hogy *egy nagy nemzeti munka jegyében* nemes férfiak kemény tisztító munkáján építsük itt meg a *gyűlölségtől elszakadt életet*, Nem. Itthon még csak azt tartják, hogy rossz üzlet a külső háború. Jaj, nemesak a legyőzöttek, de *jaj a győzőnek is!*

Azt itthon nem akarják tudni, hogy a *külháború* *még rosszabb üzlet a belháború, melyben a vesztes mindig az ország*. Egyedüli orvosszere a belbéke, melynek útjából el kellene takarítani az összes akadályokat...

**Dr. BURSICS ZOLTÁN, ÜGYVÉD
JOGI SZEMINÁRIUMA**

Berlini-tér 3 (Westend-ház). Előkészít az összes jogi, közgazdasági, ügyvédi vizsgákra (jegyzetbérlet, Tanácskozas)

Levél egy elbujdosott barátom után

A „nagy pör“ főtárgyalására

Irta: VÁZSONYI JÁNOS

Versben búcsuzott Tompa Mihály Kerényitől, a költőtől, aki új hazába, másvilágba ment. A vers címe ugyanaz volt, mint ezé a levélé, melyet én írok egy szegény, elbujdosott barátomhoz, aki néhány hónap óta szintén új világba távozott. Windischgraetz Lajos hercegről van szó. A vörös, majd fekete hercegről, — ahogy ő önmagát nevezte. Szomorú volt Tompa verse, még szomorúbb, fájóbb az én levelem. Mert én a régi időkből emlékszem a hercegre. Mikor a háború alatt *Auffenberg* tábornok érdekében indított akciót, bátor és emlékezetes cselekedet volt, akkor láttam először. Kedves volt, jovialis, túlzottan demokratikus viselkedésében és érintkezésében, pajtás, jó barát, bátor harcos. 1917-ben, amikor apám, aki akkor választójogi miniszter volt, aidienciára ment Bádenbe, együtt utaztunk Windischgraetzszel. Akkor még legfanatikusabb híve volt az általános titkos választójognak. Akkor még nem volt bizalmasa a királynak, még nem volt bejáratos az udvarhoz. Januárban már miniszter lett és később ő buktatta meg a választójogot. Kétség kívül jóhiszeműen. Azt mondta, hogy nem lehet választatni és rekvirálni egyszerre, különösen háborúban. Házfelosztás nélkül pedig nem lehetett a választójognak többséget szerezni. Pár hónap múlva már nagyon megbánta ezt a felfogását Windischgraetz Lajos, aki derék, jó ember volt mindig és jót akart, de szeleburdian, hirtelen és meggondolatlanul befolyásoltatta magát örökké.

A forradalom előtt Windischgraetz a külügyminisztériumban van Andrassy mellett. Pesten a mi lakásunkban gyűlnek össze az ellenforradalmárok: *Szekely Ferenc, Székely Aladár, Hódy Gyula*, nagyatádi *Szabó István* — ők már az égben esőváltják a fejüket, a mai szerencsétlen Magyarországot nézve — *Palugyay,*

Zlinszky, Bródy, Lélay, Héderváry és az *Albrecht* főherceg altat Svájecben annakidején kedveiesen „*Gyurik*“-nak nevezett: örgróf *Pallavicini* és *Szmrecsányi*. Telefon: *Wien*. Windischgraetz informal és erdeklődik. Ugyanekkor az igazságügyminisztérium elnöki tanácsosa: *Nádasy Imre*. A minisztériumon és a kaszinón kívül még nem ismerik ezt a nevet. *Nádasy Imre* hosszú szakállal most a törvényszék előtt áll. Mellette sápadtan, összetörtén, az azelőtt mindig jókedvű *Windischgraetz* herceg. A két fővádolt, hisz a többi csak mellék- és alárendelt szereplő ebben a zavaros, ostoba, szerencsétlen ügyben. A tanuk sorában is patinás csengésű nevek. A két legérdekesebb név: *Pallavicini György* örgróf és *Bethlen István* gróf. Az első vádolt szeretett volna lenni, mert vádolt, a másodiké a hatalom, az erőt. *Pallavicini* nem Windischgraetzet vádolta. De lapozzunk vissza az évek során.

A forradalom után Svájc. *Windischgraetz* herceg Bernben él. Pesten vádat emelnek ellene. Előzőleg fekete listán volt. Most Bédi-Schwimmer csoportjával verekszik. Nemesak teoretikus. Egy éjjel megtámadják, be akarják dobni az Aaréba. Azután cikkek pergőtüze. Burgonyapannama. De a vád tisztán és nyíltan sose került felszínre. Bizonyos, hogy önös érdekek itt sosem vezették. Pénze megszámlált, nem rendelkezik nagy összegek felett, de akin tud, segít. A könnyelműség rendelkezésére áll mindenkinek. Egyesíteni akarja a svájci emigrációt, felépíteni az új Magyarországot. Ezért áll oda mindenki mellé, akinek nincs vízuma, segít, hogy mégis bejuthasson Svájcba; akinek nincs pénze, támogatja. Nem lehet ezt elfelejteni ma sem. Ma, amikor a világ is, ő is megváltozott. Amikor a legsúlyosabb váddal terhelten a törvényszék előtt áll.

TÁRCA

Tehetség és rutin

Relle Pál: „Ember tervez“ — Lengyel Menyhért: „Seybold“

Irta: CSERGŐ HUGÓ

Tehetség és rutin hadakozik már évek óta a budapesti színpadokon. Komoly írói törekvés vív kétségbeesett harcot a kolportázs-színvonalra süllyedt közönségizléssel és „Antónia“ óta, aki a siker-álmokat szinte fogalmilag jelképezi: legjobb esetben „tehetség“ és „rutin“ párosodása vezet a színpadi sikerhez, ám — ritka kivétellel — menthetetlenül elbukik az a szerző, (ha ugyan egyáltalán szóhoz jut), aki írói, művészi törekvéseiben nem ismer megalkuvást. Így kellett elbuknia nemrégiben a Belvárosiban egy nagytehetségű fiatal író gyönyörű művének, *Sándor Imre* „Szedjetek szét, csillagok“ című darabjának, el kellett buknia, mert az író, — noha darabjának négyötöd része, minden művészi teljessége mellett, alkalmas volt a közönség-izlés visszhangozására is — az utolsó képből, meg nem alkudva, akarta kiélni a maga íróiságát.

Az egész magyar kritikusi karban szinte Relle Pál volt az egyedüli, aki fenntartás nélkül méltatta az új színpadi író darabját és rá néhány héttel Relle Pál maga is új színpadi szerzőként mutatkozhatott be „Ember tervez“ című komédiájával a Kamaraszínházban. Író és kritikus nem vethetnek szemre ezúttal egymásnak semmi díszharmóniát. Relle Pál, az új színpadi író méltónak bizonyult Relle Pálhoz, a régi kritikushoz, még abban is, hogy saját darabjában sem szállt le a rutinosságnak ahhoz a megalkuvásához, amelynek túlbecsülésére másoknál sem volt eddig hajlandó.

Relle Pál komédiája választékos, tiszta, írói munka. Az első színpadi mű kezdetlegességei mindössze az expozícióban mutatkoznak. Félve, tapogatózva teszi az első lépéseket azon a színpadon, amelynek egyébként egyik legkitűnőbb kritikusa, de ahogy egy kissé megszokta a járást a sikamlós eszközökön, a második felvonástól fogva: egyszerre együvé kapcsol színpadot és nézőteret azzal a legbeesebb fluidummal, amelyet csak a tehetség, a tudás árasztthat magából.

A maga sorsát és minden művész, minden alkotó sorsát torzította komédiába Relle Pál első darabja. Igazi „első“ darab, amelyben az író önmagát adja. Azt hirdeti darabja, hogy: hiába a tehetség legteljesebb tökéletesbülése a tervező lélekben és jellemében, az érvényesülés útja csak megalázkodások árán nyílik meg. Relle Pál sem kerülhette el azt a megalázást, hogy csak az utószóiban juthatott szóhoz azon a Kamaraszínpadon, amelyet a főszóiban *Zsirkay* „Pongrác mestere“ diszkreditált. De Relle Pál kitűnő darabjáért és kitűnő előadásáért (*Tanády Ilona, Pethő Attila, Gál, Sugár, Barthos, Nádasy és Uray* érdeme) szinte meg kell bocsátani *Hevesi Sándor* igazgatónak is, aki a kurzus felé jó címre *Zsirkay*val eszkomptálta Relle Pál színpadozatalát.

Tehetség és rutin egészen különös párosodása a *Vigszínháznak* szenzációként beharangozott újdonsága, az új Lengyel-darab: a „Seybold“. Mondhatnók úgyis, hogy: „az új Lengyel—Fedák-darab“, mert *Fedák Sári* épp annyira szerzője ennek a darabnak, mint *Lengyel Menyhért*, hiszen a „Seybold“ valósággal Fedák testére „van szabva“, akárcsak az „Antónia“ és a sikerült toalett sikerében része van nemcsak a szabónak, aki varrta, hanem annak is, aki viseli. Sajnos Lengyel

Csak sajnálni lehet, búcsuzni egy valamikor jó barától, aki elbujdosott körükből, elkalandozott kalandorok közé. Akkor? Akkor egyformán volt bejáratos Pranginsba, öfelsége IV. *Károlyhoz* és Bürgenstockba, gróf *Frideckékhez*, ily néven lakott tudniillik ott *Frigyes* és *Albrecht* főherceg. Akkor mindennapos volt előbb Bernben, majd ugyanesak Bürgenstockban, gróf *Andrássy* Gyulánál és Veveyben meglátogatta *Garami Ernőt*, *Miklós* Ödönnel és *Ignotussal* egyaránt sétált, *Hunyady József* gróf, a többi magyar és osztrák magnás ép úgy állandó társasága volt, mint *Vázsonyi* és családja, *Bornemissa* Gyula báró, a szegedi kormány Colombette des Rothias sur Lausanneben lakó követe époly jó barátja volt, mint *Blaskovich* Sándor, *Rába* Dezső, a legszűkebb környezete. Egyesíteni akarta valamennyit, új Magyarországot felépíteni, azaz a régi Magyarországot helyreállítani. Ez volt *Windischgraetz* ekkor.

A kommún ideje alatt írta emlékiratait, azaz diktálta *Rába* Dezsőnek, aki nemcsak titkára, de legbensőbb bizalmasa volt. Hűséges, yakon engedelmeskedő bütördarab. A herceg volt az istene, ura, apja, bálvány, minden. Elment volna érte a tűzbe is és idekerült a bíróság elé.

Ugyanakkor, amikor emlékiratai készültek, a herceg könyomatost is tartott fenn Luzernben, az „*Agence Central*”-t, melyet elsőbb *Forst-Battaglia* szerkesztett, ki előbb a jugoszláv sajtóiroda vezetője volt és mint kikerestelkedett lengyel zsidó, egy olasz nemes nőt vett el feleségül s tudományos antiszemitaizú könyvével harmincéves korában már a lexikonokba is beírta a nevét. Úgyes ember volt *Forst-Battaglia*, aki később, mikor az „*Agence Centrale*”-től megvált, a lengyel-magyar-román perszonálunió gondolatáért dolgozott, majd felhagyván a politikai üzletekkel, csak egyszerű, de még jövedelmezőbb üzletekre adta magát. Ebben az időben az *Agence Centrale*-t már *Hermann Bessemer*, bécsi újságíró szerkesztette, magyar származású és zsidó vallású ember. Mert a herceg sosem volt antiszemita, jóságigazgatója ma is zsidó.

kipróbált tehetsége ezúttal kissé mostohán hagyta eszerben rutinosságát és *Fedák* Sári nagyszerű tehetségére hárul, hogy játékanak dús skálájával kárpótolon a szerző kissé fáradt diszponáltságáért. „Új-Fedákot” alkotott ugyan Lengyel ezúttal is és ezt az „új-Fedákot” is bizonyára hosszú előadás-sorozaton fogja megtapsolni a közönség, de azért — a „*Seybold*” nem „*Antonia*”.

Pedig Lengyel elgondolása ezúttal is nagyszerű. Az alak, akit teremtett: *típus*, aki van. A férfiasan önálló, erős üzletasszony, aki azért — nő is, *Földi Mihály* „Eugem szeress” című darabjában már láttuk a párját. A „*Seybold*” még valami egészen új meglátást hoz: a cégfőnöknét, a „vezérnőt”, aki — úgy amint a „vezér” egyegy csinos női alkalmazottjára — szemet vet az egyik tetszetős, ifjú férfialkalmazottjára. A jól ismert férfi-típusnak ez a nőbe való újszerű átjátszása kissé sikamlós ugyan az ízlés szempontjából, de arra való *Fedák* Sári, hogy a sikamlós ponton az ő nagyszerű-nagy tehetségével átsegítse még a Lengyel rutinosságát is.

Az „*Antonia*” zavartalan derűje helyett azonban Lengyel humorjának ezúttal inkább a fanýarságát kapjuk. Szentimentalizmusa is ezúttal inkább operett-érzelgés, amely kisedet lírai monológoktól sem riad vissza, amik *Fedák* kedvéért betoldott operett-betéteknek tűnnek fel, holott *Fedáknak* ilyesmire nincs szüksége, hiszen messze-messze túl van az operetten és legnagyobb drámai művésznőink között — a „*Seybold*”-ban is — külön egyéniséget jelent.

Hegedűs Gyula, *Gazsi* Mariska, *Hosvay* Rózsi, *Kertész*, *Sarkady* viszik még a főbb vezérszólamokat az új Lengyel-Fedák-darabban — kitűnőek —, amint hogy az egész előadás, játék, rendezés, színpad — s ez a legméltebb elismerés: — *vígyszínházi*.

A könyomatost legitimista volt, de akkor nem is volt más felfogás: csak vagy legitim királyság vagy köztársaság. Még a szegedi vezetők is így gondolkodtak, kivéve talán az egyetlen *Gömböst*. És ennek a kérdésnek kikapcsolásával a bolsevisták ellen lapot is akartak kiadni az emigránsok Svájcban, francia és angol nyelven. *Mannheim* Lajos és *Vályi* Félix lettek volna a lap szerkesztői. *Windischgraetz* lelkesen állott ez ügy mellé. De közben megbukott a bolsevizmus s ez fölöslegessé vált.

Az első nemzetgyűlésnek még tagja volt, akkor még legitimista volt, még összejött régi barátaival és nemcsak ügyvédje, de a régi, jó barátja volt *Vázsonyi* Vilmos is. Amikor az emlékezetes husvéti királylátogatás idején nála vacsoráztak *Albrecht* főherceg, *Beniczky* és *Szmeccsányi*, az utóbbiak ott határozták el, hogy Szombathelyre mennek öfelségéhez. *Albrecht* főherceg ezt bejelentette felsőbb helyen és megakadályoztatta. *Beniczky*eket feltartóztatták Hajmáskéren.

A második nemzetgyűlésnek már nem volt tagja. Miskolcon bukott meg. A politikai élettől úgyszólván teljesen visszavonult. Legitimista összejöveteleken nem vett részt. Talán egyetlen nyilvános fejnyekedése volt, hogy a kormányzó urat fogadta Sárospatakon és öfö-méltósága nála szállott meg. Ki gondolt akkor még arra, hogy valaha ilyen vád terheli? Sohasem tudhatja a vendég, hogy mit tervez a házigazda, a házigazda, hogy mit tervez a vendég. Gróf *Andrássy* Gyula sem sejtette, mikor *Mészáros* nála lakott, hogy szokolhamisítási tervek fejtét tiszteli vendégeként. Ma, az álarok, a képmutatás korában, nem tudhatunk senkiről semmit. Régi barátaival akkoriban *Windischgraetz* már évek óta nem igen jött össze. A *Vázsonyi*-iroda, mely legtöbb ügyét intézte, már csak hivatalos érintkezésben volt vele s nem is annyira vele, inkább csak *Rába* Dezsővel, aki helyette tárgyalt, nem új ügyekről, hanem a régiek likvidálásáról. *Windischgraetz* más világba más körbe távozott. Elkalandozott, elbujdosott.

Herceg *Windischgraetz* Lajos most a törvényszék előtt áll. Mellette van a hűséges *Rába* Dezső s talán valamikor a herceg megint neki diktálja majd új emlékiratait a mai időkről, amint neki diktálta a régi emlékiratkönyvet, amely még a genfi tó partján készült. Abban még *Nádasy* Imre nem szerepelt. De bezzeg annál inkább fog szerepelni a megirandó új könyvben *Nádasy*, a teljhatalmú úr, országos főkapitány, aki most a vádlottak padjáról köszönti tanuként megjelent volt főnökét *Bethlen* Istvánt és *Károlyi* Imre gróf nyugodtan alvó kedvencét, *Teleki* Pált, ki ellen minden eljárás megszünt. És erről a helyről küldi üdvözlétét belügyminiszteri szomszédjának, *Rakovszky* Ivánnak, akinél utoljára karácsony napján, az ügy kipattanása után, oly „kellemes” órákat töltött. *Windischgraetz* Lajos herceg is ott volt akkor és azt hiszem, akkor már nem volt jókedvű. Talán már akkor arra gondolt, ami most bekövetkezett, hogy hosszú vizsgálati fogság után megkezdődik az utolsó jelenet: teli terem, mögötte fogházor és a bíró a vádlottat szólítja, s kérdi: — *Neve? Foglalkozása?* — „*Herceg Windischgraetz Lajos, volt magyar királyi miniszter!*”

VI., Mozsár ucca 9.

Telefon: 99-02.

Ujságbetiltás, sajtószabadság

A „Világ” szívét bizonytalan időre kioperálta egy belügyminiszteri rendelet. Maga a rendeleti lapbetiltás a háborús kivételes állapot maradványa, háborús rendeleté, amellyel azonban a világháborúban, ha jól emlékszünk, egyetlen incidenst kivéve, nem éltek... Háborús rendelet, amely a háború halála után kezdett élni, a meghalt háború élete: az eleven élet fölött, hadi-rendelet a békében. Ami a lapbetiltás kifejezett oka: egy tévedés, vagy megtévesztés. Tévedés, amely azonban rögtön a helyszínén, majd azt mondhatnók, hogy a tett elkövetésének pillanatában reparáltatott és a reparáció után csak elesusszant kérdőjel maradt, amelynek két-élű horgába azonban alaposan belekapaszkodtak...

Thiers, aki szerint a sajtószabadság olyan sorsjáték, amelyben az erős népek bátran résztvehetnek, azt mondta egyszer, hogy a sajtószabadságnak van egy óriási gyengéje, az, hogy emberek csinálják, már pedig az ember téved. Most is tévedés történt, — a tévedés azonban megbocsáthatatlan ama kormány előtt, amelynek egyik tagja a frankvita során teljes joggal mondta, hogy végre ő is ember és tévedhet...

Nálunk sűrűn szokás idézni azt a deákferenci mondást, ideális vzlatát az egyszakaszos sajtótörvénynek, hogy: nem szabad hazudni. A Rakovszky-féle gyakorlatban ez úgy hangzik, hogy nem szabad tévedni. És mint-hogy tévedni, legalább is az ismert előítélet szerint mégis csak emberi dolog, a büntető novella helyett, talán egyszerűbb volna, ha a jobboldalon feláll valaki és egyszerűen indítványt nyújt be a sajtószabadság holttányítvánási eljárására. Ugyis csak halálnembeli különbség van a rendeleti lapbetiltás és a büntető novellában tervezett lapbetiltás közt.

Mint mindig, most is nagyban magyarázzák, hogy mi a sajtó valódi érdeke. Természetesen az, hogy elnyomják. Aminthogy a szocialistáknak is folyton magyarázzák, hogy mi a valódi szocializmus. Eddig többnyire az angol példát ajánlották követendőnek ezen a téren is... (Reméljük, hogy a Precedensek Tárának ez a kötet most már elévül.) Sőt legújabbban Herezeg Ferentől Gömbös Gyuláig az arisztokráciát is kezdik atyailag kitanítani, hogy mi az arisztokrácia valódi érdeke.

A helyzet pedig tényleg az, hogy az ötödik lateráni zsinat híres „Inter sollicitudines” konstitúciója óta, amely a cenzurát megteremtette, vagy mondjuk: azóta, hogy III. György korában a mostani időszaki sajtó megszületik, nagyon kevés intézkedés volt, amely a sajtó életét annyira bizonytalaná tette, mint az efajta rögtöntőlöz közgazgatási beszüntetés, amelyet most a „Világ” esetében is láttunk.

Schopenhauer szerint a szabadság csak egy negatívum, ami nem jelent mást, mint távollétét mindannak, ami a szabadságot akadályozza.

Baumgarten volt koronaugyész-helyettes épp „A sajtójogi felelősség” rendszeréről írt kitünő munkájában úgy formulázta a kérdést, hogy „a szabadság abban áll, hogy azon ürügy alatt, hogy szabadságával visszaél, senkit gátolni ne lehessen”. Már pedig a halálfélelemnél súlyosabb gátlás alig van s a rendeleti betiltásnak az a szisztémája, melynek tanúi vagyunk, amely egyszerűen kikapesolja a sajtóbíráskodást a legfőbb téren, ahol a sajtó életéről-haláláról van szó, intézményesíti a halálfélelmet és mindennapos állapotá teheti a lapok számára az ostromállapotot. André Chénier beszélt a francia forradalom idején, a sajtóval kapcsolatban is, a „félelem oltáiról”, ahol nem egy félelem, hanem „a félelemnek hűsz különböző fajtája találkozik és odaviszi az embert, hogy rosszul cselekedjék”. Ahol sajtóbíráskodás helyett sajtórendészet dönt a lapoknak és lapokhoz fűződő existenciáknak létéről, ott a félelem: sajtópolitikai tényező lett s az ujság, amelynek

mégis csak az a legfőbb kötelessége, hogy megjelenjen: csak halotti maszkeja a közvéleménynek.

Napoleont, akit még az V. évben is ünnepel a Père Duchesne, aki azután rabszíjra fűzi a sajtót, hogy Elba szigetéről visszatérve, újból sajtószabadságot ígérjen, Napoleont figyelmezteti egyik rendőrminisztere, hogy „így az lesz majd a közvélemény, amit nem írnak meg”.

XV. Lajostól a restaurációig sorra égeti a másik párt a sajtótermékeket — nagyobbára röpiratokat —, a sajtó embereit pedig deportálják, agyonverik és tömegesen cipelik a vesztőhelyre. Chateaubriand, aki ezeknek az időknek egy részét átélte, azt írja, hogy: „a sajtó a társadalom villamos ereje, lópor állapotában lévő szó... hát szánjátok magatokat arra, hogy éltek vele, mint a gőzgéppel és alkalmazkodtok azokhoz az erkölcsökhöz, amelyek a sajtó korában uralkodnak az emberiségén”. A restauráció alkonyán megint megjelenik egy rendelet, amelynek alapján bármikor a vesztőhelyre lehet cipelni a lapokat, de mikor félszáz évvel később az Akadémia tagjai közé fogad egy ujságíró, Rayer-Collard, a nagy konzervatív böleselő e szavakkal üdvözli a halhatatlanság küszöbén:

— „Uram, aminek Ön itt képviselője, nem egy negyedik hatalom, hanem az újkor legnagyobb hatalma és mi Önt úgy fogadjuk, mint annak egyik miniszterét. A sajtószabadság egy század óta szüntelenül módosítatván és szabályoztatván, menetét lassíthatták, hevéit csillapíthatták, természetes erőszakosságát fékezheték, de soha befolyását nem csorbíthatták, hatalmát nem csökkentheték... Láttuk elenyészni a régi társadalmat s vele temérdek intézményt, a magánjogok eszméit, köztársaságokat és monarchiákat, csak a sajtószabadságnak, mint közjognak megalapítása adta vissza a társadalmat önmagának és ha ez a szabadság, a nyilvános élet e fékje összetörne, az írott jogok éppoly gyöngék, mint az egyének. A sajtószabadság az egyetlen, amely jogokat adott vissza a társadalomnak s ama napon, amelyen a sajtószabadság elvész, a szolgásgba süllyedünk vissza... Azért mondtam el mindezt, mert jól akarom Önnek mutatni pályájának, az ujságírásnak nemes levelét s mert szükség van ily tanuskodásra, mint még ma is vannak, akik gyíltölik a sajtót és megtámadják az időszaki nyilvánosság elvét.”.

„A sajtószabadság, mint közjog...” Lehet-e erről beszélni ott, ahol miniszteri rendelettel, vád és bizonyítási eljárás nélkül, ki lehet venni egy ujság szívét — bizonytalan időre?

Oh, szó sincs róla: a lapbetiltásnak is van hagyománya, de talán mégis csak dicsőségesebbek a lapbetiltás ellen való küzdelem hagyományai. 1820-ban, mikor a szentszövetség reakciója dühöng, sorra tiltja be a bécsi rendőrség, amellyel még a Helytartó Tanács és az ulvári kancellária sem mer újjat húzni, a lapokat. A vármegyék, az alkotmány bástyái rendre tiltakoznak és Bars vármegye tiltakozó feliratában a többi közt így fejezi ki az általános megütközést:

— Ha ezen tilalom személyes okait vizsgáljuk, nem akarjuk kétségbevonni, hogy azok a közbékének s a féltelenség korlátozásának kivénatából erednek... Meg kell azonban vallani, hogy a rendelet tárgyilagos okai reánk annál súlyosabban hatnak, mennél inkább igyekeznek azokat elrejtteni a közvélemény elől. S mennél bizonyosabb, hogy az efféle korlátozások jó sikerrel sohasem dicsekedhetnek... Nem vonjuk kétségbe, hogy eme szigorú cenzurának egy időben hasznát látta a kormány, azt sem akarjuk tagadni, hogy a koresemények ismereték hiánya mellett, mit politikai lapjaink korlátozott-ságának köszönhetünk, a közbékét s a hatalom tekintélyét könnyebb volt fenntartani. Csak azt kérdezzük, vajjon képes-e az érettebb szellem is szenvedni hasonló nyomást? Vajjon hasznos-e a felnöttet is ama bölesöbe

szorítani, melyben a csecsemő ringattatott. Ellenokainkat nem akarjuk meríteni törvényeinkből s az ország történelméből, mely kétségtelenül tanúsítja, mily nagyrabecsülték és sértetlenül fenntartani kívánták eleink mindenka a szó és gondolat szabadságát. A belállapotok tekintetében a hírlapok orgánumai a közvéleménynek, mely mint a tó, ha annak szabad kifolyás engedtetik, ezernyi ereken szétterjedve termékenyít lefolyásában, míg ha elébe gátat vetteknek, pusztítva ront mindent, mi folyamát akadályozza. Hogy a folyóiratok nagy részének szelleme régóta megrontatott, hogy azok a közvéleménynek többé korántsem hű tolmácsai, hanem meghamisított, szolgálai szellemű közlönyök, jót tudjuk. Az eredmény azonban egy, akár a szabad szó folytatik el, akár a közvélemény hamisítottatik meg, amaz a természeli szabadság korlátozása által sért minden jogot emez esetlél által gúnyolja a közönség méltóságát. Mit vétettünk mi magyarok, hogy irántunk ily sértő bizalmatlansággal viselteknek? Nem túrtük-e állhatatosan vagyonosságunk lépcsőnkénti fogytát s a számos pusztító háborút?"

Két hagyomány a multból. Valóban olyan nehéz eldönteni: melyiket kövessük?!

Polónius

Anglia válságos napjai

Irta: dr. NAGY LAJOS

Az angol szakszervezeti tanács proklamálta az általános sztrájkot és mialatt e sorokat írjuk, egymásután érkeznek a sürgönyök, amelyek a helyzetet a leg-sötétebb színekkel esetelik. Lehet, hogy mire e sorok az olvasó elé kerülnek, Angliában már enyhült a helyzet, az is lehet, hogy a válság súlyosabbra fordul és Anglia egy új polgárháború örvényei felé sodródik. A londoni konzervatív közvélemény szerint a Stuartok bukása óta nem volt ilyen válság Angliában. Európa azonban úgy látja, hogy az, ami most a Szigetországban történik, nemcsak az angol történelemben jelent fordulópontot, de fordulópontot jelent Európa életében is. Az az ütközet, amely a tőke és a munka között az angliai határezen most kezdődött, befolyást fog gyakorolni Európá minden országára, Magyarország is és így szükségesnek tartjuk, hogy e világpolitikai nézőpontból néhány megjegyzést fűzzünk az angol sztrájkhoz.

Anglia világhatalmi pozíciójának három főpillére van. A szén, a gyapjú és a hajózás. A szénpillér egy idő óta veszélyes ingadozásokat mutat, aminek okát nagyrészt abban kell keresnünk, hogy a földolaj és a villamosság előretörése folytán a nemzetközi szénpiac megrendült és természetes, hogy ennek a megrendülésnek a hatását legerősebben Anglia bányáira érezte meg. A bányatulajdonosok a munkabér csökkentésével és a munkaidő meghosszabbításával akarták kárpótolni magukat a világpiacon szenvedett veszteségeikért, a munkások pedig azt követelték, hogy a bányatulajdonosok viseljék a világpiacon megrendülésének anyagi következményeit. Az összeomlás óta az angol kormány két országos bizottságot küldött ki, hogy a krízis okait tanulmányozza és az orvoslás eszközeiről tanácskozzék, de egyik bizottság sem tudott olyan javaslatokat tenni, amelyek úgy a tőke, mint a munka képviselőit kielégítették volna.

Tíz hónappal ezelőtt a kormány csak úgy tudta eljétti venni a kitérés előtt álló szénstrájkknak, hogy állami szubvenciót szavaztatott meg, amely lehetővé tette, hogy a bányatulajdonosok ráfizetés nélkül folyósíthassák továbbra is a munkások részére az addigi fizetéseket. Kétféle hónap alatt kerekken húszmillió font sterlinget folyósított a kormány e szubvencióra és a konzervatív körök véleménye szerint ez volt az oka annak, hogy az angol költségvetés az idén deficittel zárult.

Április harmincadikán ért véget a szubvenció periódusa, de a munkások és bányatulajdonosok heteken át tartó tárgyalások után sem tudtak megegyezésre jutni. A munkások nem akarták elhinni, hogy a bányák az eddigi munkabérek mellett deficittel dolgoznak, a deficitet kimutatásokat csak manővernek tekintették és a dologban lesz is valami, mert az angol vasutak nagyrészt a bányatulajdonosok kezében vannak és a bányák a szén a világpiacon árán olcsóbban számlázták a vasutak részére, hogy deficitet üzleti eredményt lehessen kimutatni és a munkabér leszállításának szükségességét ezzel megokolni. A munkások végeredményben a szénbányák nemzeti tulajdonba való vételét akarják, mert csak így lehet elérni, hogy a nem rentabilis bányák üzemét beszüntessék, a termelést gazdaságosabbá tegyék és az összes szénbányák üzemét nemzeti ellenőrzés alá helyezték. Az angol bányafejedelmek ebbé politikai okoknál fogva sem akarnak belemenni, mert a bányák birtoka nagy politikai hatalmat is jelent, amelyet a konzervatív bányaurak nem akarnak kiadni a kezükből.

A Baldwin-kormány tisztán látta, hogy a szubvenció lejártakor a bányatulajdonosok le fogják szállítani a munkabéreket, amire a munkások sztrájkjal fognak válaszolni. Felszólította tehát a munkásság vezetőit, hogy fogadják el a második szénbizottságnak a munkabérek mérséklésére vonatkozó elvi álláspontját és ebben az esetben a kormány hajlandónak mutatkozott arra, hogy a szubvenció folyósítását a további tárgyalások tartamára, de két hétnél nem hosszabb időre meghosszabbítja. A bányászok ezt a kormányjavaslatot visszautasították, a bányasztrájk kitört, a munkásság többi része is csatlakozott a bányászok mozgalmához és Angliában megbénult az ipari élet.

A helyzet kiélesedésében nagy része van az angol belügyminiszternek, Sir William Joynson Hicksnek, aki nagyhangú kijelentéseket tett az általa kiépített munkavédelmi szervezetről. Az angol belügyminiszter kétmillió emberről beszélt, aki egy általános sztrájk esetén az első hívásra munkába fog állani, hogy biztossá a fontos üzemek fentartását. Az angol belügyminiszter szavai céljukat tévesztették. A közvéleményt nem nyugtatták meg, a munkásságot pedig megfélemlítés helyett csak felingerelték.

Meg vagyunk győződve róla, hogy az angol sztrájk nem tört volna ki, ha a két szembenálló csoport és különösen a bányatulajdonosok csoportja nagyobb megértést tanúsított volna. Ez a megértés azonban hiányzik Angliában és — úgy látszik — hiányzik Európában egyéb országaiban is. Az osztályharc veszélyes formát ölt a Szigetországban is, a kontinensen is és senki sem tudja megmondani, hova sodorja ez a harc ezt a szerencsétlen világrészt.

A világpolitika faktoraival felelősek a mai helyzetért, mert túrték, sőt elősegítették, hogy a háborúutáni Európát továbbra marcangolja a háborús mentalitás démona, az országok közötti fegyveres harcot gazdasági térre vitték át, az engesztelő béke helyett gyűlöletet vető és nemzetközi nyomorj arató diktatórumokkal boldogították az emberiséget és a háborúval is nagyobb szerencsétlenségbe döntötték Európát. A gyűlöletnek ebben az atmoszférájában az egyes országok keretén belüli osztályharc formái is kiélesedtek, egy ilyen gyűlölet által fűtött harcban pedig egy olyan gazdag állam is belepusztulhat, mint amilyen Anglia.

Gondolják meg Európa többi kormányai és gondolja meg a magyar kormány is, vajjon szabad-e egy szegény országnak is a gyűlölet fátykával játszani, szabad-e olyan atmoszférát teremteni, amelyből a megértés szelleme ijedten menekül és az önzés ördöge kéjesen pusztít.

Gondolják meg és cselekedjenek aszerint, amíg nem késő.

Ha azt mondják, hogy az én életem nyitott könyv, igaz és én nem csukom be, ha abban olvasni akarnak és nem tépek ki egyes lapokat és nem ragasztok össze egyes lapokat a könyvben.

Vázsonyi Vilmos

A HÉT MARGÓJÁRA

VÁZSONYI NELKÜL IS... Megkezdődött a frankügy föltárgyalása s a politika óriási kerülő útján végre oda került az ügy, ahova való: a föltárgyalási terembe. Akik eddig olyan nagyon fölényesen konstataáltak, hogy „frankügy nincs”, hogy ez csak előítélet, anakronisztikus mese, baloldali politikusok hecce, bizonyára kénytelenek látni, hogy — frankügy mégis van, még akkor is van, ha az ellenzék nem beszél róla. Sőt eddig sem azért volt, s nem is aszerint volt, hogy a baloldalon beszéltek róla, legkevésbé aszerint, hogy — Vázsonyi is résztvett az ellenzék harcában. Most Badenben egy beteg ember olvassa csendesen — ha olvassa — a föltárgyalásról szóló híreket... s kíváncsiak vagyunk; most, hogy Vázsonyi messze van Budapesttől, kit installálnak a spiritus rector díszes és kényes méltóságába, kit neveznek ki helyette a Nagy Titkos Kéznek, a kampány vezérkari főnökének, a háttér nagy bujkálójának? Amikor a frankügy politikai viharzása a leghevesebb volt és az ellenzéki küzdelem élén Vázsonyi igazán éjt-napot egyesítve küzdött, birkózott, tárgyalt, irt, beszélt... nem azért, hogy felfújja a frankügyet, hanem ellenkezőleg azért, hogy az egész politikai életet szeparálja a frankügytől, akkor valóságos szállóige lett, a jobboldalon ép úgy, mint az arany középútnak pártonkívüli liberális dülöültján, hogy: szörnyűséges veszedelem a Vázsonyi szereplése, hallatlan antiszemitizmust csinál, árt a szülőknak, a liberalizmusnak, a konzolidációnak, a kozmosznak, az egész világegyetemnek. Ugyanakkor azonban ők maguk voltak azok, akik nem elégedtek meg Vázsonyi szereplésével és akcióival, — de Vázsonyi-akciót hámisítottak oda is, ahol Vázsonyi nem is volt. Ha Pallavicini mondott valamit, azt mondták: ez a demokratavezér munkája... a Károlyi Imre cikkezett, siettek kikiáltani, hogy ez a Károlyi Imre csak a Vázsonyi selyemmaszkja... Most Vázsonyi távol van... — és bizonyára csak optikai csalódás, vízió, misztifikáció, érthetetlen káprázat, hogy frankügy ennek dacára is van s akik a Vázsonyi miatt lettek antiszemiták, éppen olyan antiszemiták, antiliberalisok, antidemokraták Vázsonyi nélkül is...

MÁSRÓL BESZÉL BODONÉ... Azért egy kicsit furcsán folyik a nagy hadi készülődés a titkos társaságok ellen. Most már főleg az ellenzék beszél róla, a költségvetés e heti vitájának jóformán ez volt a vezérlő motívuma — a Fábian Béla súlyos beszédében javarészt épúgy ez a kérdés dominált, mint a Rassay Károlyéban, vagy akár az Eckhardt Tiboréban —, de mikor az ellenzék átveszi a jelszót, hogy „le a titkos társaságokkal”, a kormánypárton egyszerre a szabadkőművesekről kezdenek beszélni, mintha ez volna az a titkos társaság, amelyre a miniszterelnök bejelentése vonatkozott, s amelynek letöréséhez a baloldali szövetség, segítségét, vagy támogatását kérte. Igazán nem tudjuk, ki értette félre a miniszterelnököt, az ellenzék-e, vagy a saját pártja és a fajvédők; de talán mégis inkább azt hisszük, hogy az ellenzék mélyebben látott le a politika tengerfenekére, amit elárult azzal is, hogy nem volt hajlandó résztvenni a pártközi értekezleten. Azóta a miniszterelnök úr egyre kevesebbet beszél erről a kérdéstről, — az ellenzék egyre többet; a kormánypárt, nos hát, a kormánypárt vagy saját fajvédőit küldi tübbe, mint például Vicziánt... a szabadkőművesek ellen, vagy pedig csendes mélabúval helyesel, mikor az ellenzéki fajvédő; Eckhardt úr, történelmi

apothéozist mond a titkos társaságokról. Az egységspártot eddig saját ellentétei tartották egyensúlyban, sőt: tartották fenn, most összeforrasztja az a fajvédő politika, amely valamikor — kiszorult belőle.

WLASSICS, AZ „ÖREG”. Jubiláltak egy embert, a régi világnak egy lehasadt, ittmaradt óriásszikkáját, akiben a régi liberális nagy Magyarország visszhangja rival vissza: báró Wlassics Gyulát. Egy darab történelem Wlassics; élő fejezete a 67 utáni magyar liberalizmus legszebb küzdelmeinek, az egyházpolitikai harcoknak egyik diadalmas hőse, — talán vele és az ő küzdelmével ér fordulópontra a magyar liberalizmus, ez a harc a csúcspont, onnan aztán rohamosan gürülünk vissza, egészen a kurzusig. Wlassics Gyula mint bíró kezdi pályáját s a parlamentben és a kultuszminiszeri bársonyszéken keresztül sok ragyogó siker emlékével, amelyek a magyar liberalizmusnak is ragyogó sikerei, visszatér a bírói székbe — akkor már a közígazgatási bíróságnak elnöki székébe, ahol kegyelettel folytatja és ápolja vagy elődjének, Wekerle Sándornak hagyományait. Most „az öregek” közé számít báró Wlassics Gyula, de ideáljaiban, világszemléletében, munkásságában mennyivel fiatalabb ma is, mint a kurzus fiatalosága, amelyben régmúlt századok megvénehdett reakciójának kísértete jár vissza. Ha majd egyszer könyvet írnak azokról, akik ebben a korszakban hallgattak és azokról, akik beszéltek — a fórum nagy beszélőivel és handabandázóival szemben klasszikusan emelkedik fel Wlassics Gyula alakja, akinek szava a politikában nem cseng vissza, de mindenütt visszacseng, ahol komolyan munkálkodnak a nagy magyar jövőn, visszaeseng tudományos, nemzetközi jogi munkásságában, amelyet már a világhír is szárnyra kapott s amely egy egész diplomáciát pótol a magyar ügy számára. Fialaton jubilál „az öreg Wlassics”, — a Rákosi Jenők, Apponyi Albertek gladstonei tavasza az övé is.

BÜNTETIK A NYOMORT. Azt már tudól, pesti polgártárs, hogy többre kerül a villanyod, ha nagy család van és többen fogyasztják, — nem azon az alapon kerül többre, mert több villany fogy, hiszen ez rendben volna, hanem mert külön büntetéssel sújtják azt, aki bizonyos hektowattot túl fogyaszt. Ezt a pokoli kurzustalálmányt most egy még pokolibb „államszociális” újítással telézték. Aki Bé-listás, állásnélküli, munkanélküli, keresékleptelen vagy tönkrement adóalany nem tudja az adóját fizetni, annak a lakásán — minden előzetes figyelmeztetés nélkül — megjelenik a végrehajtó és foglalt. Nosza, te rohansz az adóhivatalba, hogy az istenért, el ne huřeolják vagyunkád utolsó römjait, a vedlett bútoroskákat, — és mi vár rád az adóhivatalban? Először is fizetned kell minden hónap után, amikör nem fizetél, egy százalék késedelmi adót, aztán fizetned kell a végrehajtó „kiszállási díját”, végül fizetned kell — adóügyben, amely illetékmentes! — húszezer korona bélyegilletéket, ha tudniillik azt akarod, hogy a vérszes adóhátralékot részletekben róhasd le. Vagyis: ha teszem föl egymillió adóval tartoztál egy év óta, fizetsz kamatokban: százhuszszet, foglalási díjban és bélyegben legalább nyolcvanezretet. Így büntetik most Budapestén a nyomort. A Terézvárosban és az Erzsébetvárosban ezreknél és ezreknél járnak a végrehajtók: és az állam vigan szedi a nyomoruság vámját. Smith úr pedig már hegyezi a ceruzáját a „kedvező” havi jelentés megírásához...

A mai világban annak van a legtöbb összeütközése, aki maga nem változik és nem alkalmazkodik; de aki maga is forog, folytonosan alkalmazkodik, — az a konjunktúrák örökös változásában legjobban megállja a helyét.

Vázsonyi Vilmos

TORZTÜKÖR

Találós kérdések

I.

— Nézd csak, milyen szép a május...
— Igen. Az orgonabokor virágzik és milyen fehér az almafa virága...

— Hát még a zöld rügyek, meg a sóska!... Ennivaló!

(Megfejtés: Ezek nem szerelmes ifjak. Ezek éhes salgótarjáni bányászok)

II.

— Beszélte már a kegyelmessel?

— Igen.

— És mit mondott?

— Amit az ország mai gazdasági helyzetében mondani lehet.

— Szóval?...

— Elégedj meg öregem azzal, hogy a magam részéről teljesen meg vagyok elégedve a szőnyegen forgó /kérdés megoldásával és remélem, hogy a békés kibontakozás útjába most már nem gördítenek akadályokat a lesbenálló destruktívak.

(Megfejtés: Ezek nem politikusok. Ezek panamisták.)

III.

— Mondd csak, érdemes megfiatalítani magát az embernek?

— Ugyan minek? Én most tizenöt évét tagadok le. Ha megfiatalítottam magamat, akkor is csak annyival lehetek fiatalabb. Ezért a pénzt akkor már inkább kitarok a régi női erények mellett és hazudok.

(Megfejtés: Ezek nem öregasszonyok. Ezek vigjátéki naivák.)

IV.

— Hol tartja maga a restanciás aktákat?

— A sürgős akták közt.

— Na hallja!

— Igen, mert a sürgős aktákhoz nem nyúl senki.

(Megfejtés: Ezek nem államhivatalnokok. Ezek egy közlekedési vállalat alkalmazottjai.)

V.

— Mit gondolsz, hány évi börtönnel ússza meg a Lajos ezt a link ügyet?

— Kaphat vagy négy-öt esztendő.

— Hát a haver-je, az Imre!

— Az is benne van a cöressz-ben!

(Megfejtés: Ezek nem kültelki jáászok. Ezek a Nemzeti Kaszínóban beszélnek a frank-tárgyalásról.)

VI.

— Nézd kérlek, drágaságom, ne legyél olyan unmodern... Mi van abban, ha hetenként négyszer-ötször éjféli után jövök haza?... És hogy néha kiesit picces vagyok!... No hallod! Ez a

társaság miatt van és tudod, manapság az érvényesülés kedvéért sok mindent megtesz az ember. Mit mondsz?... Hogy sok pénzt vesztek a kártyán?... Persze akkor jó volt, amikor nyertem és abból fizettük ki a házbért...

(Megfejtés: Ezt nem egy mai férj mondja. Ezt egy mai feleség mondja.)

VII.

— Hallatlan disznóság! Az állam nem törődik semmit a mi jogos érdekeinkkel. Kifosztottak bennünket és most, mikor valamit vissza kellene adni, uzsorás módon elzárkózik előlünk. Ezt nem lehet tűrni, tiltakozunk!...

(Megfejtés: Ezt nem a hadikölesönös partáj mondja. Ezt a háziúr mondja.)

VIII.

— Mögöttünk a nemzet, az egész társadalom. Az a pár destruktív, aki ellenünk van, nem számít. A mi sajtónk hangjától visszhangzik az ország.

(Megfejtés: Ezt az előfizetők hiányában kimúlt kurzuslapok vezérei mondják.)

Csoda-e ezek után, ha a humorista is szerepet cserél és tragikus hangnembe fullad, végigtekintve házánk virányaian!...

Molnár Jenő

Mikor Bud halkan beszél

A költségvetés általános vitáját Bud János nagy beszéddel zárta le. A végén már olyan halkan beszélt, hogy a gyorsírók sem hallották. Miért beszélt olyan halkan Bud? — izgatott bennünket ez a kérdés és utánajárva, megtudtuk, hogy beszédének éppen ebben a *nem hallott és nem jegyzett* részében jelentette be a várva-várt szenciákat. Amint itt következnek:

1. A forgalmi adót eltörölöm és helyette a szorgalmi adót léptetem életbe. Már most közölhetem, hogy Walko kollégám ez alapon adómentességet élvez.

2. Hogy az öngyilkosjelölteket elriasszuk attól, hogy az adófizetés alól hazafiatlan módon kivonják magukat, a dunai hidakon életbeléptetjük az öngyilkosforgalmi-, a hid- és vízhasználati adót.

3. Bicsérdy tanait állami költségen népszerűsítjük a sűrűn lakott városrészekben és a bányatelepeken. E célból a zöldhitel mintájára zöldseghitelt adunk.

Rehabili-bili-táció a jobboldalon

Szeméből is kihajt a szép bili-tiliom,
Vezérünkhez újra nagy a biza-bizalom.
Hulljon áldás a fejére milli-miliom,
S ürüljön rá ez a teli bili-bilikom.

Az ő sajtószabadságuk

A „Világ”-ot egy időzójel helytelen alkalmazása miatt a belügyminiszter *brevi manu* betiltotta. Mint értesülünk, a kormány nem áll meg ennél a szellemes sajtójogi reformnál, sőt: egész sorát lépteti életbe a lapbetiltó okoknak. Izelitőül csak néhányat adunk:

1. Az időszakos lap rögtöni betiltását vonja maga után, ha sajtóhiba folytán Rakovszky Iván helyett Rakovszky István neve jelenik meg;

2. ha ilyen kifejezés helyett: „Bethlen István esze grófra vall” ez jelenik meg; „Bethlen István esze srófra vall”;

3. ha egy politikai cikkben a *vesszőt* nem a kellő helyen (— értsd: a baloldalon —) alkalmazzák;

4. ha a Bethlen kormányt így írják le: Bethlen-kormány, vagyis *választó-jellel*, ami alattomos célzás arra, hogy a kormány választatni akar;

5. ha Wolff Károly beszédét nem *cicero*-val szedik, holott ő joggal Ciceronak tartja magát;

6. ha olyan jobboldali képviselők nevét, akik különféle részvénytársasági igazgatóságokban foglalnak helyet, *petit*-ből szedik, destruktív célzással bizonyos *petit*-ekre;

7. ha Haller István korrupcióellenes beszédeit nem *famentes*, hanem fát tartalmazó papírra nyomják, a tarnaleleszi sötét erdő enlékeit akarván ravaszul földidézni; végül

8. ha a politikai cikkekben előforduló betűk különféle permutációk útján olyan értelmet is adhatnak, amely a magyar kormány tekintélye ellen irányul.

Panama-rímek

Egy-két kis üzlet,
S abból mi büz lett!...
De minden jó lett,
Többé „non olet”,
Csupán a sólet.

Milyen kár,

hogy ép most nem jelenik meg a *Szózat*. Milyen ékes vezéreiket írta most, a *Világ* betiltása után, a sajtószabadságról, arról, amelyet a kormány engedélyez. De mennyivel nagyobb kár, hogy a *Világ* nem jelenik meg. Milyen szép vezéreiket írta a valódi sajtószabadságról, arról, amelyet a közönség engedélyez.

Indiszkrét kérdés

— Vajjon Buday Dezső, a *BESzKRT* vezérigazgatója húzza-e el a *Pápai-Molnár* Kálmán nótáját, vagy a dalköltő *Pápai-Molnár* húzza-e el a Buday nótáját!

Az óbudai Flórián

Irta: KRÚDY GYULA

Óbudán, ahol a demokraták hajdanában olyan nagy felfordulásokat, változásokat, népmozgalmakat rendeztek, hogy egy-egy követválasztás után alig lehetett ráismerni az alvatag városkára: mondom, Óbudán Flórián a patrónus, akinek májusi nevenapját búcsusmulatsággal szokás megünnepelni. A régebbi pesti borivók, akik még rendesen megtartják vala a borivással járó ceremóniákat: voltaképpen Flórián napjától kezdődőleg látogatják az óbudai kiskocsmákat, ahonnan a téli utazás zordonsága miatt kimaradtak. Flórián napjától fogva megint lehet akár tenyérbe hajtott fejjel (a szerelmi bánkodás miatt), akár megeresztett mellénnyel (a kedvesed émesztés miatt), helyet foglalni azokban a kis kocsmakertekben, amelyekben bővelkednek az óbudai uccák. Tavalyi borivók vizsgálhatják a torony tövében egymás areulátán, hogy mennyi réz telepedett arra az idevalósi meszes boroktól. A kocsmakertbe akasztják a madárkalitkát és a vendég megfigyelheti, mennyi tudományt, előrehaladást tett tavaly óta a mátyásmadár. A pesti kirándulók itt örömmel üdvözlögetik egymást, nem úgy mint például külföldön szokásuk a magyaroknak egymásnak hátat fordítani. Amint a kalendáriumban felnevet Flórián, a fekete kéményseprők védőszentje, a fehér gesztenye-gyertyácskák idején: attól az időponttól fogva megint tudják a pestiek, hová kell menniök felejtkezni. Csak Bauer bácsival, az egykori demokrata főkortessel nem lehet a kocsmákban mostanában találkozni: nincs követválasztás Óbudán.

Még ma sem értem, pedig még a temetőn túl is ösmerős vagyok az óbudai tájakon, de megfordultam a piactéren lévő tánciskolában is: hogyan gyűrték meg a demokraták annakidején az óbudai svábokat. Jámbor emberek ezek, akik leginkább a városkában lakó temérdek bábaasszonnyal törődnek, a gyermekeik születése miatt, vagy pedig a temetések pompájával, éppen a saját temetésük miatt. Igaz, hogy úgy a kisgyermek világrajövelekor, valamint az öregek földalá dugdosásakor az aktus után meglátogatni szokás a kocsmaházakat, az ember szereti nagy események idején a társaságot, mert van témája a beszélgetéshez. Azonkívül a kocsmárosokat sem lehet arra szorítani, hogy pusztán nyáron, a pesti kirándulások idején éljenek. Az óbudaiak azért bortermelő emberek, hogy tudják: melyik kocsmában mérnek olesó, valódi bort, amelyet ezen a fájon itt-ott még lábbal szokás taposni, addig tartogatni otthon, amíg megfelelő vevő érkezik rá, aztán ellenőrizgetni, hogy a kocsmárosvevő nem szégyenítette-e meg a bort... Igen, itt a Flórián-tér környékén alig hallottam hevesebb politizálást, még akkor sem, amikor a közeli Pesten a zsidókat verték, a politikáról tán szó lehetett a társaskörökben, amelyekben ugyancsak bővelkedik Óbuda, de kocsmái összeszóvalkozás nem igen fordult elő világnézetek miatt. A Dunapartnak hátat fordító zsinagóga, valamint az ikertornaival Dunára nézegető katolikus templom vallási alázattal nézegetnek egymásra. — A kettőstorony alatt esküvők drágalátos alkalmával olyan parádékat szokás csapni, hogy azt évekre ne feledhessék el — mint például akkor is, amikor csak

az árva szobalányunk esküvőjénél vállaltam a násznagyság ünnepélyes, kitüntető és sikeres tisztségét, beszéltek is róla azokban a reménytelenül hegynek kapaszkodó, valamint a szakajtó alá rejtett uccákban, ahol mindig olyan andalogva pereg a varrógép, mintha mindig menyasszony-ruhát varrna (pedig bizonyosan varr egyebet is). — A zsinagóga környékén sáros, ghetto-korabeli uccák, ahol gyermekek rendszerint nyavalyás macskát vonszolnak zsinágon, hogy a Dunába fullasszák, a düledező fakertésekre mindenféle mulatságos dolgok voltak krétával felírva, amely szavakat Freud professzor szerint a szexuális-kor elején irogatnak a kerítésekre a fiatalok, de például azokat az épületes feliratokat, amelyek az eszlári pör idején itt is divatban voltak, mint egész Magyarországon (például: „üsd a zsidót!”) nem láttam a part felé lomposan, toprongyosan ereszkedő sikátorokban.

Flórián napjára megérkezett az aranypehely lágysággal hulldogáló májusi eső Óbudára, a hegyek, a présházak, a még jelző nélküli szőlők a hegyek oldalán esőfátyolba burkolóztak, a kettős toronyban bizonyos ünnepi kedvvel gyűjtött rá a harangozásra az óbudai harangozó, még ereszt a pince a tavalyiból, sőt a tavalyelőttiből is. Ideát Pesten május van, májusi löverseny van, amelyen hajdanában (a jóvilágban) a betegeskedő úriembereknek is illet megjelögetni. De én mégis inkább Óbudára megyek, hogy a májusi eső jószagán át itt-ott megérezzek valamit a régi pesti életünkből.

A destruktív költő

Irta: SOMLYÓ ZOLTÁN

*Itt járt köztünk a nagy királyi asszony,
Sekszipiri gyásza itt suhant tova.
Fájdalma fátylát látta lengedezni
a vén Krakkó s a tündér Génova.*

*Erzsébet volt. Királynő és nagyasszony,
fekete selymű Wittelsbach-leány,
ki Meyerlinget vont, mint a hattű,
halk csolnakát, a könnyek holt taván.*

*Szállt, mint az árnyék. Fáradt kis mosolyka
ritkán virult már ajkai között,
ha fent, Budán, megszállt egy bái estén
s magyarruhás delnőnek öltözött.*

*Csak egy volt jó: a tenger zárt szigetjén,
Korfún, magányban ülni, mint a kő
egy sir fölött... S amíg ült multja sirján,
egy régi Heine-könyvet vett elő.*

*Nem olvasott mást. Heine-ban pihent meg;
mi másnak rím volt, néki biblia!
Találkozott az ország Patrónája
s a ghetto és a bánat bús fia.*

*Azt hitte: költőt olvas. És szívében
dalolva, sirva zengve szállt a szó,
amit Frankfurtban, ghetto-lámpa mellett
papírra tett egy destruktív zsidó...*

*Vajjon ha árnya most életre kelne
s a nagy titokra csak most jönne rá:
kiejtené kezéből Heine könyvét,
Vagy — ó — a szívéhez szorítaná?...*

Ocsu vagy búza

Irta: Balkányi Kálmán

I.

Vidéki történet. Egy vállalat, amely búzának vásárlásával, beraktározásával foglalkozik, megakadt. Eddig, úgy-e, mindennapi eset? Hja, az idők rosszak, a hiteleket megszorították, esuda-e, hogy a szóbanforgó vállalat is úgy tett, mint a többi: bejelentette a fizetésképtelenségét. Ez eddig szóra sem érdemes.

Ellenben érdemes feljegyezni azt, ami most következett. Kiszállt az illető vidéki helyen a hités revizor, megvizsgálta a könyveket. Azaz megvizsgálta volna... Erre azonban egyelőre várni kellett, mert a jeles vállalat nem igen vezetett könyvet. Csak akkor jutott eszébe, hogy kereskedelmi könyvek vezetését is kívánja a törvény, amikor már megvolt az inzulvenca. No de akkor aztán sietve pótolták a mulasztást. Szakembereket fogadtak erre a célra. Próbálták „rendbehozni” a mulasztást. Összeadtak, kivontak s a végén aztán megvolt az eredmény, melyről a hités revizor imígy számol be:

— A skrontró-könyvben más áll, mint a raktárkönyvben. Ott a búza több két és fél vagónnal, itt az árpa több 15 vagónnal. Egyébképpen az ocsu is búza néven szerepel.

...Álljunk meg itt egy szóra. Az ocsu, mint búza. A tiszta búza gyanánt föllépő ocsu. Nem nagyszerű szimboluma ez a mi különös korszakunknak?

II.

A hódmezővásárhelyi vállalat, amelyről itt szölkünk, nem holmi közönséges ilyen-amolyan gabonás firma. Ennek már a nevében bent van az altruizmus. Az önzetlenség. A fenkölt tiszta erény, melynek erefelé „szövetkezet” a neve. Röviden „Szövetkezeti Áruforgalmi”-nak hívják.

S ha a tiszta búzát megméréd, ocsunak, módfelett könnyű ocsunak találod. Mert a „Szövetkezeti Áruforgalmi” csak kifelé szövetkezet, befelé részvénytársaság. Kifelé altruista jellemben illegeti magát, de belül olyan üzleti elveket vall, amelyek elhárítana magát a legsötétebb lelkű börziánér.

Ennek az ügynek aktáit érdemes volna kitergetni ország-világ elé: hadd lássák, mire megy, ha egyesíti erjét a durva *Lelkiismeretlenség* és a feneketlen *Butaság*. Ezek akartak gabonával kereskedni, ezek akarták a legitim régi gabonakereskedelmet kiszorítani, ezek akarták a magyar kereskedelem erkölcesit megjavítani: ezek a Nagy Mihályok és kompanistáik!

III.

Tres faciunt collegium: három ember kell a kollégiumhoz. Így tartották a régi deákok. Egy hódmezővásárhelyi matematikus megmagyarazza, hogy a mai szövetkezethez (legalább is ehhez a divatos formájához), két Mihály kell és két Sándor. De azért ez se több háromnál. Nagy Mihály, Mihály Sándor és Kenéz Sándor. Ezek hárman megvették a Futura vásárhelyi vállalatának részvénytöbbségét. Megvették. Átvették. Fizetni is kellene érte. Mi sem egyszerűbb: van elég búza a magazinban. Fizetnek a megvett vállalat raktárából. Jó az Isten: majd kipótolja.

A Futura tehát megkapja a pénzt és tovább mormolva a szövetkezeti altruizmus ígét, távolból nézi, hogy vesztették-e pénzüket, eleségüket azok a hiszékeny falusi emberek, akik felültek az ő népboldogító tanainak. A szövetkezeti erkölcesökhöz tartozik az is, hogy a Futura kivonulása után is szó nélkül tűrte, mosolyogva nézte, hogy a két Mihály és két Sándor „privátvállalata” az egész vidéki város szemében mint Futura figurált tovább. Sőt a cégérük még ma is Futura.

IV.

S ha ez a botrány egyedüli volna a maga nemében! De nincs nap, mely ne fakasztana egy-egy újabb kedves szövetkezeti bimbót. A *szénabotrány* a maga üdítő tavaszi illatát szintén a szövetkezetek légköréből nyerte. A szerencsétlen aranygalléros tisztteket (a honvédelmi miniszter úr megállapítása) a privilegizált szövetkezet csalárd vezetője csábította le az egyenes útról. Mi nem általánosítunk. Mi nem vonunk le túl messzire menő következtetéseket ennek a szövetkezetnek a ténykedéséből. De azzal sem érhetjük be, hogy a tettenért bűnösök orrára koppintsanak. Egyébként azonban minden marad a régiben.

Elérkezettnek látjuk az időt arra, hogy a *szövetkezeti intézménynek tiszteltetreméltó vezetői fölemelkedjenek és gátat vessenek azoknak a túlzásoknak*, amelyek immár magát az eszmét kompromittálják. Nemesak a legális kereskedelmet teszik ezek tönkre, de ártanak a tisztes célokat tisztességgel szolgáló szövetkezeteknek is.

A vicinális halála

Irta: Színi Gyula

Nem kell mingyárt megijedniök azoknak, akik a kormány árnyékában vasúti koncessziókról álmodnak. Nem Magyarországról van szó, hanem egyelőre csak Franciaországról. A vicinális, amelyről Franciaországban ugyanazokat a vicceket csinálták, mint nálunk, haldoklik. Megölte az autó. A nagy vasúti vonalaktól távol lévő községeket ma már nem kell keskenyvágnányú sínekkel összekötni, mert a vicinális munkáját, a személyszállítást épügy, mint a teherszállítást, elvégzi a gépkocsi, amelynek sínre sines szüksége, mert pneumatikus kerekével eljut mindenhová. A francia helyiérdekű vasutak üzeme és jókarban tartása ma már annyiba kerül, hogy valamennyi francia kisvasút válsággal küzd és nem tud megbirkózni az autívállalatok versenyével. A kisebb vasúti társaságok tehát fel fognak számolni, koesiparkjukat, síneiket, felszereléseiket pedig eladják majd exotikus államoknak.

Az autó előbb a lovat szorította ki, amely a művelt nyugaton maholnap csak az állatkertben lesz látható és most fölöslegessé tette a vicinális is. A világ egész képe lassanként átalakul és ez egyetlen találmánynak köszönhető, amely megszületésekor egész jelentéktelen játékszer volt. Egy Dunlop nevű francia úr játékbiciklit vett a kisfiának, de a gyermek beteges volt és az apja féltette egészségét a kerekék rázásától. Szeme hirtelen megakadt egy vékony gumicsövön, amelyet a kertben üntözésre használnak. Fogja a gumicsövet, a játékbicikli kerekére ráerősíti és kisfia most már vígan biciklizhetett a göröngyös úton. Így született meg — a pneumatik. A pneumatik maga után vonta az autó megszületését, az autót megteremtette a gnóm-motort és a gnóm-motorból lett a repülőgép. Mindez néhány évtized leforgása alatt. És ma haldokolnak a régi közlekedési eszközök, elsősorban a csöndes, álmos, kis vicinális.

Magyarországon ez is még csak a jövő zenéje. Itt göröcsösen ragaszkodni fognak a vicinális intézményéhez, amíg kijárók lesznek. Nincs az a zseniális emberi agy, amely a kijárók ellen tudna kitalálni valamit.

(*) *Wlassics Tibor báró szerzői matinéje*. A Nemzeti Szalon kiállításának keretén belül e hónap 13-án, esütörtökön d. e. 11 órakor tartja *Wlassics Tibor báró szerzői matinéjét*, mely alkalommal Köveskúti Jenő, Székács Aladár és dr. Róth Béla által megzenésített dalai is bemutatásra kerülnek. A matinéen Szent-István Juliska, Radó Lili, Trombitás Gyula és dr. Orbán Gábor is közreműködnek. Jegyek a helyszínen válthatók 15.000 koronáért.

BUDAPEST

Szenzációk, amikről nem tud senki

Irta: MAGYAR MIKLOS

A főváros törvényhatósági bizottsága utolsó ülésének egyik legkiemelkedőbb mozzanata az autóbusz ügye volt. Esti 11 órától hajnali 4 óráig viharos jelenetek között tárgyalták ezt a kérdést és a lapok kimerítő, színes és izgalmas tudósítást közöltek a — lezajlott botrányokról. Olvastuk, hogy miféle éretlen közbeszólások támasztottak viharokat és hívták ki a blokk tagjainak jogos felháborodását, tudomást vehettünk arról, ki milyen elnöki rendreutasításban részesült, csak arról nem találtunk semmit a tudósításokban, hogy a *botrányokon kívül más is történt esti 11 és hajnali 4 óra között*. Pedig az, ami történt, volt az igazi szenzáció: a blokk az autóbusz-ügyben súlyos küzdelmek árán *megvédte Budapest polgárságának és munkásságának létezőkeit* a tanács naív és antiszociális javaslataival szemben.

Mi történt? Arról volt szó, hogy az autóbusz-vonalak kiépítése és a forgalom fejlesztése érdekében új autóbuszokra lenne szükség és a tanács felhatalmazást kért az új autóbuszok beszerzésére. Mintegy 7–8 autóbusról lett volna itt szó, melyek beszerzése *öt milliárdba* került volna és a tanács ennek kapcsán azt a propositiót tette, hogy a főváros elsősorban a már forgalomban levő próbakoecikat vásárolja meg, mert például a Laurin- és Klement-koecikért eddig már 240 millió forgalmidíjat kellett kifizetni s ha még hat hónapig járatjuk ezt a koecit és még 260 milliót fizetünk, akkor a koecit ingyen kaptuk meg.

Zseniális megoldás, nemde? Járatni kell a próbakoecikat tovább, a végén meg kell őket venni, hogy a tanács nagyobb dícsőségére *nyolcféle különböző típusú és formájú*, a külföldtől drága pénzen vásárolt koeci futkosson Budapest utcáin és fokozza az uccaj kép szépségét, amint fokozzák azok a gyönyörű járművek, amik Bécs kacagása közepette tették meg útjukat a bécsi autóbuszüzem lomtárából a budapesti üzem garázsáig. És most nézzük meg közelebbről ezt a javaslatot és azokat az okokat, amelyek alapján a blokk elvetette a ja-

vaslatot és arra az álláspontra helyezkedett, hogy a legbevéltább külföldi próbakoecinak a gyártási engedélyét kell csak megszerzeni és az új koecikat *hazai gyárakban elkészíttetni*.

Mint már mondtuk, egyelőre 7–8 koeciról van szó, amelyek beszerzése mintegy 5 milliárdba került volna. Am aki csak egy kiesít tisztában van azzal a fontossággal, melyet az autóbuszok egy város forgalmában jelentenek és ismeri Budapest szomorú közlekedési viszonyait, amiken az autóbusz-forgalom kiépítése hivattott segíteni, tudja, hogy itt nem erről a 7–8 koeciról van szó, melyek a pillanatnyi szükségletet fedeznék, hanem *arról a kétszáz vagy még több koeciról, melyek az idők folyamán fel fognak épülni*. Az pedig már nem lehet közömbös, hogy ezeket a koecikat itthon gyártják-e, vagy a külföldön. Nem közömbös nemesak a főváros, hanem az egész magyar gazdasági élet szempontjából sem.

Vegyünk csak száz koecit alapul, ami a fele annak, amire a fővárosnak az autóbusz-forgalom kiépítése folyamán szüksége lesz. 600 milliót számítva egy koecierért, *100 autóbusz hatvan milliárdba kerülne*, ez pedig horribilis összeg, mert ha figyelembe vesszük az 1924. év egész magyar gyáripari termelését, ami 85 millió aranykoronát tett, akkor látjuk, hogy ez a 60 milliárd az 1924. év egész magyar ipari termelésnek *több mint 7 százaléka*. Ezenkívül 100 autóbusz felépítése *1500 munkásnak, 250 hivatalnoknak és 60 mérnöknek ad kenyert*. Ezeket az adatokat pedig nem úgy vetjük oda, hanem egy kiváló szakembernek, Kelemen Móric mérnöknek a Magyar Mérnök- és Építészegyletben tartott felolvasásából vesszük.

E számok alapján megállapíthatjuk, milyen fontos missziót teljesített a blokk, amikor a magyar gyáripar érdekében vétőt mondott a külföldi koecik beszerzése ellen. Az egész beruházási vita alatt folyton azt hangoztatták a szónokok, hogy a beruházási összegből, melynek visszafizetésére a polgárság véres verejtéke árán megszerzett adófillérek fognak szolgálni, *egy fillért sem szabad fölösleges célra fordítani* és a végrehajtás során elsősorban a magyar gazdasági élet fellendítését kell szolgálni. Ez az elgondolás vezette a blokk tagjait az autóbusz ügyének tárgyalásánál is és úgy hisszük: *a munkátlanok ezreinek helyeslése kísért bennünket, amikor harcunk eredményeképpen szenvedő, éhező és munka*

— Ön megtett mindent érdekemben s végtelen hálát érzek ön iránt...

Az elítélt nő bátran állt oda a sírgödör szélére és mosolyogva hallgatta végig a hadbírósi ügyész ítéletkihirdetését.

Hozzálépett egy katona, hogy bekösse a szemét.

Intett, hogy: nem.

Amikor a kis hadnagyoeska felemelte a kardját, hogy sortűzet jelezzen, a gyönyörű hölgy bájos mosollyal feléje fordította a fejét, zsebkendőjével intett és csengő hangon ezt mondta:

— Köszönöm, hadnagy úr...

A hadnagyoeska kardja megremegett és kiesett kezéből.

De a „kivégző szakasz” tudta a kötelességét. A sortűz eldőrdült és a esodálatosan finom, karesú, hófehér test véresen zuhant bele a gödörbe.

Így halt meg *Mata Hari*, a világhírű hindu táncosnő, akit Párizs, London és Madrid variété-közönsége tíz esztendőn át rajongva dédelgetett.

Mata Hari hollandi nő volt, Jáva szigetén szolgáló gyarmati kapitány felesége, akitől elvált. És mint hindu táncosnő tűnt fel Európában. Páratlan szépségével, nagy művészetével mindenkét lázba ejtett, aki valaha látta őt. És megadott neki mindent az élet, amit csak ölni vágyó nő kívánhat, — sikert, pénzt, rajongó imádókat, palotát Párizs legelőkelőbb negyedében.

Mata Harinak, aki folyton utazgatott a háború alatt is, két király, három miniszterelnök s még egy csomó előkelő államférfi volt a barátja... De nem

KIS TÁRCA

Mata Hari s egy írói gesztus

Irta: ORBÓK ATTILA

1917 október hó 15-én, Párizs mellett a vincennesi erődítés egyik sánca elé egy század zuáv katonát vezényeltek ki. Tizenkét katona közvetlenül a sáncal szemben állott fel, tizenöt lépésnyire megásott sírgödörtől. Az őszi hajnal párájában mozdulatlanul és némán állott a csapat és a „kivégző szakasz”, amelynek fiatal, húszéves, halvány, szőke hadnagyoeska volt a parancsnoka, aki még nem látott vért. Két hét előtt avatták fel a hadi-iskolában s egyelőre helyi szolgálatra osztották be, mert betegeskedett...

Két nagy autó körvonalai bontakoztak ki a ködben. Két óriási komor, sötét gépkocsi. Rendőrök szálltak ki belőle, két katonatiszt, egy pap, aztán két apáca között egy gyönyörű, elegáns, magas, karesú nő... Végül pedig talárban a védőügyvéd, aki zokogva lépdelt az elítélt nyomában.

A kalaptalan, finom indiai sálba burkolt felséges nő-alak vigasztalta az ügyvédet:

— Ne búsuljon, mester. Higgye el, szívesen halok meg... Nagyon úntam már mindent...

Megesőkölte védőjét:

után vágyakozó polgároknak és munkásoknak adtuk meg a munka lehetőségét, vagy legalább is elvetettünk egy magot, melyből a magyar gazdasági élet új, hatalmas lombkoronája fog kiteribélyesedni.

A demokratikus blokk szolidaritása Bedő Mórral

A községi demokratikus blokk szerdán este a központi demokrata körben Baracs Marcell elnöklete alatt ülést tartott, amelyen azzal az eseménnyel foglalkozott, amely a BSzKÁR ügyviteléről folytatott vizsgálatnál történt Bedő Mór személyével kapcsolatban.

Dr. Baracs Marcell ismertette az ügy előzményeit és megállapította, hogy Bedő dr. volt az, aki a BSzKÁR gazdálkodásának és talán a közélet tisztaságának szempontjából is jelentkező fogyatékosait felfedezte. Ebben a munkájában érte őt a támadás és azért gyűltünk egybe, hogy ragaszkodásunknak és bizalmunknak adjunk kifejezést. A demokratikus blokkot a közélet tisztaságának és a közszabadságok védelmének érdeke tartja össze. A blokk továbbra is együtt fog működni, mindaddig, amíg meg nem teremjük a közszabadság és a közélet tisztaságának uralmát és így Budapest gazdasági életének abszolút erkölcsét és tisztaságát. A következő határozati javaslatot terjesztette elő:

A községi demokratikus blokk dr. Bedő Mór teljes együttérzéssel biztosítja változatlan bizalmáról; egyúttal annak a várakozásának ad kifejezést, hogy abban a küzdelmes munkában, melyet a BSzKÁR gazdálkodásának megtisztulásáért példás erővel és tudással folytat, semmiféle ürügyeskedő gáncvetések által magát megtántoríthatni nem hagyja. A községi demokratikus blokk a BSzKÁR ügyviteléről folytatott vizsgálatnak sürgős befejezését követeli. Ennek az eredménye szerint fog a blokk a felfedezett hibák és az ezekhez fűződő felelőségek kérdésében állást foglalni.

Dr. Bródy Ernő a demokrata párt nevében örömmel üdvözölte és elfogadta a határozati javaslatot. A BSzKÁR

egy országban, hanem egymással háborúskodó és selegesebb államokban...

A vád az volt ellene, hogy a németek javára kémkedett. A védelem bizonyította, hogy a franciáknak pedig szolgálatokat tett a győzelem érdekében, politikai információkat szerzett...

Halálra ítélték és kivégezték.

De Mata Hari szelleme állandóan kísért.

Nemrégiben a francia belügyminiszter nyilatkozott, akit egy ellenzéki, dühös nacionalista újság megvádolt, hogy Mata Hari barátja volt...

— Igen, szerettem Mata Harit — mondotta a belügyminiszter —, szerelmes voltam bele. De hazám érdeke ellen nem vétettem, — az ő kedvéért sem vétettem volna. Nem szegyenem, hogy szerettem. Rendkívüli nő volt. És nagy művész.

Mata Hari bűnösségére nem volt bizonyíték. Mata Hari tagadott és csak annyit ismert be, hogy „szereztővel beszélt politikáról és kedveskedett nekik avval, hogy elmondotta, mit látott utazásai alatt”.

A francia államférfiaknak a németekről csevegett, a németeknek a franciákról...

Saját beismerése alapján ítélték halálra. Akkor az is elég volt, hogy kivégezzenek valakit, ha csak pletykált, asszony-módra, pusztán azért, hogy szerelmes férfiak kedvébe járjon...

Vicente Blasco Ibanez és Gomez Carillo állanak ma a modern spanyol irodalom élén. Blasco Ibanez ismerte Mata Harit és tisztelője volt. A másik nagy regényíró, Gomez Carillo, nem ismerte és soha nem is látta. Csak Blasco Ibanez beszélt neki róla...

Budapest közönségé és Budapestnek joga van tudni azt, hogy mi történik a BESZKÁR-nál. Bedő sohasem akart mást, mint ezt a jogot érvényesíteni. Heteken, hónapokon át a tényállást derítette föl, akták tömegét kereszttül. Ezért az ünfeltáldoz munkájáért csak elismerésünket és hálánkat érdemli és kérjük, rendületlenül tartson ki polgári őrhelyén.

Polónyi Dezső a határozati javaslatot örömmel elfogadta. Ha a párt valamelyik tagját — mondotta —, mint közfunktcionáriust éri ilyen támadás, akkor nekünk nemcsak baráti kötelességünk, de a köz iránt kötelességünk mellé állani. Bedő Mór és munkásságát csak akkor lehetne támadni, ha nem tartanák őt alkalmasnak a munka elvégzésére. De Bedő Mór személye, kiváló képességeinél fogva továbbra is teljes garanciát nyújt, hogy személyes vagy még rosszabb érdekből magát az igazságtól és közérdektől sohasem fogja eltántorítani hagyni. Kötelességünk dokumentálni, hogy teljesen együtt érzünk vele és ha őt bármely oldalról támadás éri, azt a demokratikus blokk ellen intézett támadásnak tekintjük.

Dr. Gál Jenő nemcsak a szolidaritásnak, az együttérzésnek ad kifejezést, hanem vallja, hogy ebben az ügyben mindnyájan a felelősség szolidaritását is kell, hogy érezzük Bedő Mór nagyszerű teljesítményével kapcsolatban.

Pakots József: Ez az eset is mutatja, hogy milyen rendkívüli munkájával és nehézségekkel álltak szemben azok a párt híveink, akik ezt a nagy munkát vállalták magukra. Bedő Mór tökéletesen teljesítette ezt a feladatát.

Klár Zoltán a Kossuth-párt és B. Virágh Géza a kispolgárok pártja nevében esatlakozott a határozati javaslatához.

Büchler József a szociáldemokrata párt nevében külön is köszönetét fejezi ki Bedő Mórnak fáradságot nem ismerő munkájáért, melyet hatalmas tudásával és szorgalmával ennek az ügynek áldozott. Továbbra is együtt fogunk dolgozni a közéleti tisztesség megteremtéséért.

Bedő Mór: Köszönetet mond a szolidaritásnak megnyilvánult kifejezéseért, amelyet itt tapasztal. Munkájában mindig az az igyekezet vezette, hogy Budapest szegény népének terheit könnyítsen. Munkájára további objektív végzésében egy pillanatra sem állította meg az ellene irányult akciót.

Az elnök megállapította, hogy határozati javaslatot az értekezlet egyhangulag elfogadta.

És Gomez Carillo rászánta magát a legszebb írói gesztusra, amelyről valaha hallottunk. Egy évig tanulmányozta Mata Hari életét, művészetét, összeköttetéseit, utazott, beszélt barátjaival, levelezett, áttanulmányozta bűnügyének aktáit, tárgyalta a védővel, az ügyésszel... A kis szőke hadnagyocskával, aki a sor-tüzet vezényelte.

És azután írt egy felségesen szép könyvet, a világirodalom legszebb védőbeszédjét, amelyben pszichológiai alapon kimutatta, hogy Mata Hari ártatlan volt...

Ártatlan, gyöngé, könnyelmű asszony volt, aki csevegett, beszélt, pletykált, játszott a beavatottak, hogy szédült szerelmeit, Európa nagy államférfiainak minél szorosabban magához fűzze... Mert szegény Mata Hariak ez hozzátartozott a mesterségéhez, a presztizséhez, a művészetéhez...

Ő volt az ünnepe, a híres szerető, a kispolgár tágranyílt szemmel esodált meg...

Vannak nekünk is Mata Hariink. Ha nem is táncosnők, ha nem is európai hírességek, de emberek, akik ártatlanul szenvedtek a háború és a forradalmak kegyetlen viharaiiban. És akiket nem lehet feltámasztani, de akiknek nevét igazságtalan vád mocskolja... És annyian vannak, hogy nem egy, hanem nagyon sok Gomez Carillora lenne szükségünk... Milyen jól esne, milyen megnyugtató volna az a zaklatott, nyugtalan szívűeknek, akik véresen bolygó árnyakkal találkoznak, egy ilyen írói gesztus... Emberi gesztus... amire azonban legfeljebb író vállalkozik ma...

KÖZGAZDASÁG

Akikkel nem törődnek. Sokan vannak, akikre nem terjed ki az államhatalom gondja, védelme s a polgárság általánoságban nem dicsékedhetik a kormány különös figyelmével. Ezúttal a kisértvényesek azok, akikről elfelejtettek gondoskodni. A kisértvényesek nem valami külön kaszt, nem is nagy kapitalisták, szegény emberek, akik felelős tényezők javaslatára *részvényeket* vásároltak. Kis pénzért, keveset, amennyire éppen tellett s amennyit éppen átmenteni reméltek a romló pénz értékeltelenedésétől. Majdnem mindenki kisértvényes ebben az országban. Minden leépített béliast rejteget a sifonérban egy-két kötés rossz, rosszabb és legrosszabb „érték-papírt”, amelyek eddig potom pénzben értékesíthetők lettek volna, s amelyek most a részvényösszevonás után *alig eladható töredékké* váltak. Egy kis jóakarattal ennek elejét lehetett volna venni, de hát elfelejtettek intézkedni. Rábízták az érdekelt részvénytársaságokra, hogy „méltányosan” járjanak el. Egy tőzsdetanácsos azt hitte, hogy a *tőzsdének* feladata a kisértvényesek védelmét ellátni s azt javasolta, hogy fölírathatják az igazságügyminisztert a szükséges jogszabályok megalkotására. A tőzsde elnöke azonban kijelentette, hogy *ez nem a tőzsde feladata*. Viszont a tőzsde alelnöke bejelentette, hogy a kormányban van egy ilyen irányú tervezete, de az sem jó. Nagyon esodálnánk, ha jó lenne! Még soha egy jó rendeletet nem hoztak, miért lenne *ez* most kivétel. Viszont tagadhatatlan, hogy *Németország kitűnően reformálta* a részvényjogot. Talán lehetne valami jót is tanulni s az ott bevált joggyakorlatot meg lehetne itt is honosítani.

A gazdák és a tőzsde. Úgy látszik, hogy a tőzsde elnökségének sikerült elhárítani az akadályokat a *gabonahatáridő-üzlet útjából*. Erre kell következtetni azokból az intézkedésekből, melyeket a tőzsde elnöksége fogantatott. Így kitérték végre — megkésettén — a *tőzsde közgyűlésének* időpontját és vele négy tőzsdetanácsos választását, ami azért fontos, mert az új tanácsnokok részben a *mezőgazdasági* érdekelttség köréből kerülnek ki. Így *Sternád* István kormányfőtanácsost, a Hangya igazgatóját kívánják jelölni, akiről kevesen tudják, hogy milyen érdemei vannak akár a tőzsde, akár a mezőgazdaság körül. Nem állítjuk, de hír szerint a tőzsdetanácsosi jelöléseknek van ilyen „közlekedési” színezete, ami igazán fölösleges. Ma már nem is annyira a kereskedőknek, mint inkább a *gazdáknak* érdeke a határidőüzlet. A ma drága, szinte elviselhetetlenül körülményes *zöld hitel* kérdését a határidőüzlet kitűnően megoldja a gazdák előnyére s ez van olyan fontos szempont, hogy a mezőgazdasági érdekeltségek, és maga a kormány is minden különösebb ellenszolgáltatás nélkül segítse tő alá a határidőüzletet.

KÖZGYŰLÉSEK

Kereskedelmi Bank

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Weisz Fülöp elnökle alatt tartotta meg rendes évi közgyűlését. Az előterjesztett évi jelentést tudomásul vették s ezután a közgyűlés az igazgatóság összes javaslatait elfogadva, elhatározta, hogy a bank felértékelt alaptőkéjét 25 millió pengőben s a tőketartalékot további 25 millió pengőben állapítja meg, nyugdíjrendezési tartalék címen pedig 5 millió 882.576 pengőt és 45 állért helyez tartalékba. *Részvényösszevonás nem lesz*, ellenben a forgalomban lévő 2000 korona névértékű részvények 50 pengő névértékűre lesznek átbélyegezve. A közgyűlés az igazgatóságba új tagként *Teleszky* János v. b. t. t. urat választotta meg, kit a közgyűlést követő igazgatósági ülés egyúttal a bank alelnökévé választott. Az 1925 évre szóló osztalékszelvevényeket a bank május 1-től kezdődőleg darabonként 50.000 koronával váltja be.

Leszámítoló Bank

A Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bank báró dr. Madarassy-Beck Marcel elnökle alatt tartott rendes közgyűlésén az igazgatóság által előterjesztett felértékelési mérleget, valamint az ezzel kapcsolatos indítványokat elfogadták. A forgalomban lévő részvények 12½ : 1 arányban fognak 50 pengő n. é. részvényre összevonatni. Ugyancsak elfogadta a közgyűlés az 1925. üzleti mérleget, amely 12.248.081.143.42 korona nyereséggel zárult. E nyereségből az 56. számú részvénytulajdonos 5000 koronával kerül beváltásra május 1-től kezdődőleg.

Magyar-Olasz Bank

A Magyar-Olasz Bank Rt. április 30-án tartotta meg *Berzeviczy* Albert v. b. t. t. elnökle alatt VI. rendes közgyűlését, amely az igazgatóság által bemutatott új értékelésű megnyitói mérleget egyhangúlag elfogadta és ehhez képest az intézet új alaptőkéjét 10.800.000 pengőben, tőketartalékát 3.000.000 pengőben állapította meg. A közgyűlés egyben elhatározta, hogy 25 darab régi részvény egy új részvénné vonassék össze, úgyhogy ezek után a bank alaptőkéje 216.000 darab egyenként 50 pengő névértékű részvényből fog állani. A tiszta nyereség felosztása iránt a közgyűlés úgy határozott, hogy 8.100.000.000 korona, vagyis 5.400.000 darab részvény után a tavalyi 1000 koronával szemben részvényenként 1500 korona osztalék fizetessék ki a részvényeseknek.

Hazai Bank

A Hazai Bank Részvénytársaság április 29-én tartotta meg gróf *Wenckheim* Dénes v. b. t. t. elnökle alatt rendes közgyűlést. A *Szécsi* Pál alelnök-vezérigazgató által előterjesztett megnyitói mérleget a közgyűlés elfogadta és az 1925 üzleti zárszámadásait is tudomásul vette. A 8.940.194.250 kor. = 715.215 pengő 54 fillért tevő tiszta nyereségből részvényenként 8000 korona osztalék fizetését határozták el. Az osztalékszelvevények április 30-tól kezdve kerülnek a társaság pénztárána beváltásra. Végül az igazgatóság és felügyelőbizottság eddig tagjai újjólag megválasztották, új tagként pedig az igazgatóságba beválasztott dr. *Rapoch* Jenő ügyvivő-igazgatót.

Földhitelbank

A Földhitelbank Részvénytársaság április 30-án tartotta elnöke, *Paupera* Ferenc dr. elnökle alatt 15-ik évi rendes közgyűlést. Az elnöke-vezérigazgató által előterjesztett megnyitói mérleget a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. Az előterjesztett igazgatósági javaslat értelmében a közgyűlés elhatározta, hogy 5 régi részvény egy új, 50 pengő névértékű részvényre vonassék össze. Egyhangúlag tudomásul vette a közgyűlés az 1925. évi zárszámadást is. A közgyűlés elhatározta, hogy a tiszta nyereségből az 1925. évi szelvevények darabonként 10.000 koronával váltassanak be. A közgyűlésen *Szilágyi* Artúr Károly dr. udv. tan. és *Wellisch* Andor a részvényesek háliáját és köszönetét tolmácsolta. Javaslatukra a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel jegyzőkönyvbe iktatta köszönetét *Paupera* Ferenc dr. nagy érdemeiért.

Moktár

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár részvényeseinek *Wolfner* József elnöklésével április 29-én megtartott 54. rendes közgyűlése az intézet igazgatósága által eléje terjesztett megnyitói mérleget és az ezzel kapcsolatos igazgatósági javaslatokat változatlanul elfogadta. Elhatározta továbbá a régi részvényeknek 4 : 1 arányban való összevonását, minek következtében azok helyett a közeljövőben egyenként 40 pengő névértékűre szóló új részvények kerülnek kibocsátásra. A közgyűlés egyúttal megállapította az 1925. évi zárszámadásokat és az igazgatóság javaslat értelmében elhatározta, hogy a 8.435.426.699 koronát kitevő tiszta nyereségből az 54. számú osztalékszelvevény április hó 30-tól kezdve 12.500 koronával váltassék be.

Belvárosi Takarékpénztár

A Belvárosi Takarékpénztár április 29-én tartotta közgyűlést *Szekély* Ferenc m. kir. udvari tanácsos elnökle alatt. Az előterjesztett 1925. évi igazgatósági jelentést a közgyűlés elfogadta s elhatározta, hogy a részvényösszevonást olyképpen fogja végrehajtani, hogy egy új 50 pengő névértékű részvényt szolgáltatnak ki és pedig költségmentesen 20 részvény ellenében. A 4.158.612.542 koronát kitevő tiszta nyereségből a tavalyi 1500 koronás osztalék helyett részvényenként 2500 koronás osztalékot fizetnek ki. A szelvevények április hó 30-tól kerülnek az intézet és főköntézetek pénztárána beváltásra.

Ingatlanbank

A Magyar Általános Ingatlanbank rendes évi közgyűlésén dr. Halom Dezső alelnök vezérigazgató ismertette az ujjáértékelő mérleget. A közgyűlés a saját tőkét 6,800,000 pengőben, a részvények névértékét 15 pengőben állapította meg. 10 részvény 3 darab egyenként 50 pengő névértékű részvényre vonatlik össze. Az alaptőke 60,000 darab 50 pengős részvényre fog oszlni. Az elmúlt évi tiszta nyereség 4,430,039.396.11 korona volt. A közgyűlés elhatározta, hogy ebből 20,000 korona (tavalyl 15,000 korona) osztalék fizetessék május 3-tól kezdve az intézet pénztáránál, a Magyar Általános Takarékpénztár, a Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank főpénztáránál.

Salgó

A Salgótarjáni Köszémbánya Részvénytársulat május 2-án tartotta Chorin Ferenc dr. elnöklele alalt 58. évi rendes közgyűlését. A közgyűlés megállapította úgy a felértékelési, mint az 1925 évről szóló mérleget és az igazgatóságának ezekkel kapcsolatosan előterjesztett összes indítványait határozattá emelte. Részvényösszevonás nem történik, úgyhogy a társulatnak összesen 910,000 darab 30 pengő névértékű részvénye lesz forgalomban. A közgyűlés az 1925 évre megállapított mérleg alapján elhatározta, továbbá, hogy az összes üzleti kiadásoknak levonása és a különböző tartalékalapoknak bőséges garapitása után osztalékra részvényenként 32,000 korona, a forgalomban lévő 910,000 darab részvény után összesen 29,129,000,000 korona fordíttassék. Az osztalék folyó évi május hó 10-ik napjától kezdve kerül kifizetésre.

»Köszén«

A Magyar Általános Köszémbánya Részvénytársulat április 30-án tartotta rendes évi közgyűlését dr. Berzeviczy Albert v. b. t. t. elnöklésével. A javaslatok értelmében az új részvény-tőke 48,4 millió pengőben, a tőketartalék 24,2 millió pengőben állapított meg, tehát a társulati vagyon 72,6 millió pengő. Ehez képest részvényeiket darabonként 200 pengő névértékre értékelik fel és a tőketartalékszámára részvényenként 100 pengő esik. Részvényösszevonás nem történik. A közgyűlés egyhangúlag jóváhagyta az 1925. évi jelentést és zárószámadást, valamint a nyereségfelosztási javaslatot, melynek értelmében az 1925. évi osztaléksznelvnyét május 3-tól kezdődően 200,000 koronával váltják be a szokásos helyeken.

Urikány-zsilvölgyi

Az Urikány-zsilvölgyi Magyar Köszémbánya Rt. április 30-án tartott közgyűlése megállapította a felértékelt megnyitó mérleget, mely szerint az alaptőke 21 millió, a tőketartalék 10,5 millió pengő. A részvények névértéke ennek megfelelően 100 pengő, részvényösszevonás nincs. Az 1925. évi osztalék 100,000 korona, mely a Magyar Általános Hitelbanknál kerül kifizetésre.

Hermes

A „Hermes“ Magyar Általános Váltóüzlet Rt. közgyűlése az igazgatóság javaslatának egyhangú elfogadásával megállapította az intézetnek 1925. évi július hó 1-vel felállított felértékelt megnyitó mérlegét, melynek értelmében az intézet új alaptőkéje 1,680,000 pengő, míg 720 ezer pengő tőketartalékba helyeztetett, a régi részvények 25:1 arányban összesen 84,000 darab egyenként 20 pengő névértékű részvényre vonatlik össze.

Fabank

A Fabank Rt. április 30-án megtartott közgyűlése a társaság saját tőkéit egymillió pengőben, a részvények névértékét (50 régi = 1 új) 15 pengőben, az 1925. évi osztalékot 300 koronában állapította meg.

Lipótvárosi Takaréék

A Budapest-Lipótvárosi Takarékpénztár Rt. megtartott közgyűlése elé terjesztett pengő mérleg 1,269.365.94 pengőnyi vagyonállagot tüntet föl, melyből 1,000,000 pengő részvény-tőkére és 269.365.94 pengő tőketartalékra esik. Az 1925. évi osztaléksznelvnyét, mint az előző évben, 500 koronával (25%) kerül beváltásra.

Kereskedelmi Hitelbank

A Magyar Kereskedelmi Hitelbank—Schopper J. G. Részvénytársaság közgyűlése dr. Schreyer Endre vezérigazgató előterjesztésére jóváhagyta az intézet felértékelt mérlegét, melynek értelmében az alaptőkéét 2 millió pengőben, a tőketartalékot 1 millió pengőben állapította meg és elhatározta, hogy

50 darab régi részvényt 1 darab 50 pengő névértékű részvényre von össze. A mult üzletévi 3.400.974.899.64 korona tiszta haszonból május 1-től részvényenként 1250 korona osztalék fizetetik.

Hungária Gőzmalom

A Hungária Egyesült Gőzmalomok Rt. közgyűlése elhatározta, hogy az 1925 január 1-i megnyitó mérlegben az alaptőkéét 1,260,000 pengővel, a tőketartalékot 3,720,000 pengővel állítja be és mivel korábbi közgyűlési határozat értelmében a régi 2000 koronás részvények 5:2 arányban egyenként 5000 koronás részvényekké vonattak össze, ezen összevont részvények névértékét 15 pengőben állapítja meg. Elhatározatot továbbá, hogy az 1925. évi részvénytársulat 2 pengővel = 25,000 koronával összevont részvényenként (tehát régi részvényenként 10,000 koronával) a Magyar Általános Hitelbank pénztára folyó évi május hó 3-tól kezdődőleg fogja beváltani.

Gschwindt-szeszgyár

A Gschwindt-féle Gyár Rt. április 29-én megtartott közgyűlése elhatározta, hogy az 1925. évi január 1-i megnyitó mérlegben a részvénytársaság alaptőkéjét 5,400,000 pengőben, tőketartalékát 2 millió 600,000 pengőben és a részvények névértékét 5:2 arányban való összevonás mellett darabonként 50 pengőben állapítja meg. A közgyűlés egyúttal elhatározta, hogy az 1925 üzletévre részvényenként 30,000 korona osztalékot fizet, melyre vonatkozó sznelvnyek a vállalat központi irodájának pénztáránál és a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál kerülnek beváltásra.

A Budapesti Takaréék- és Vásárpénztár Rt.

A közgyűlése elfogadta az igazgatóság összes javaslatait és elhatározta, hogy a 4,500,000 darab részvényt összevonja és 50,000 darab új darabonként 10 pengő névértékű részvénnel cseréli ki. A folyó hó 15-étől kezdve minden régi részvényre kifizetendő 500 korona osztalék alapján az új 10 pengő névértékű részvény értéke 45 pengő.

Mődern hirdető iroda. Nemesak belföldön, hanem külföldön is előnyösen ismerik *Leopold Gyula* hirdetővállalatát, Budapest, Erzsébet körút 39. Telefon J. 121—55. — Alapítottat 1896. — A legnagyobb hirdető cégek e megbízható iroda útján eszközöltetik az összes hirdetéseiket, mert elismert szakmúdsal és páratlan pontossággal és odaadó lelkiismeretességgel teljesíti az összes megbízásokat.

A
Royal-Apollo Omnia Corso
szencziója

MARIPOSA

POLA

NEGRI

Ezenkívül **Jack London** regénye

Fehérek és feketék

A főszerepben: **Tom Moore**

DEMOKRATA ÉLET

Helységavató. Ünnepies keretek között, társasvacsorával avatta fel szombaton este mesteruccai új helyiségét a *Ferenévárosi Demokrata Kör (Belső)*. A virágokkal díszített tágas terem zsúfolásig megtelt, bizonyosságul annak, hogy Ferencváros demokrata polgársága változatlan hűséggel tart ki az eszme és a kerület harcos vezére, *Pakots József* mellett.

A vendégeket dr. *Zahler Emil* elnök üdvözölte, majd *Fekete József* főtítkári ismertette azt a nagy munkát, amit a kör vezetősége a kör felvirágoztatása és a polgárság osztályöntudatának fejlesztése érdekében folytat. Dr. *Gál Jenő* a demokrata szervezkedés fontosságáról beszélt és a *vidéki szervezkedés megkezdésének nagy jelentőségét* hangsúlyozta. Utána *Pakots József* képviselő vetett visszapiantást a kör fejlődésének egyes fázisaira, méltatva azt a nagy és nehéz munkát, melyet a körnek el kellett végeznie, amíg a reakciónak ebben az ősi fészkeben a demokrata eszme nemesak gyökeret vert, hanem nagy sikereket is tudott felmutatni. A kör mostani vezetősége a régi nyomokon haladva igyekszik fokozni és konzerválni azt az eredményt, amit a kör megalapítói elértek.

A **Józsefvárosi Demokrata Kör** új vezetősége. Meleg ünnepelésben részesítette a Józsefvárosi (XIX) Demokrata Kör dr. *Hajdu Marcell* abból az alkalomból, hogy a kör legutóbbi közgyűlésén tiszteletbeli taggá választották meg. Az est első szónoka dr. *Körmöczy Zoltán* elnök volt, aki rámutatott arra a nagy fontosságra, melyet a polgári szervezkedés szempontjából a demokrata körök képviselnek. Dr. *Vadász Pál* ügyész a kör fejlődésének egyes fázisait ismertette. A gazdasági leromlás, az öngyilkossági járvány tombolása közepette született a liberalizmusnak ez a fellegvéra a Józsefvárosban, a kurzus egyik legreakciósabb kerületében és vívta meg és vívtja ma is a maga szabadságharcát a sötétség uralma ellen, a polgári szabadságok helyreállításáért. Majd a Józsefvárosi Demokratapárt elnökének, dr. *Hajdu Marcell*nek érdemeit méltatta. *Remán Ernő* ügyvezető-elnök az új társelnököket: *Balkányi Vilmost*, dr. *Barta Gábor* tisztiorvost, a szegények önzetlen támogatóját, *László Lipót*ot, az alelnökök sorában *Fischer Sándort*, *Katona Dezsőt*, *Klängenfeld Samut*ot, dr. *Pap Rezsőt*, *Spiegel Miksát*, *Stulz Fe-*

rencet, az Építőiparosok és Építőmesterek Egyesületének elnökét, *Lebovics Sándort*, *Gerő Istvánt*, *Kalmár Jenőt*, dr. *Szenes Józsefet*, *Fried Farkast* és *Nagy Gyulát* üdvözölte és a fokozott munka szükségességét hangoztatta.

Dr. *Hajdu Marcell* felszólalásában hangsúlyozta, hogy az a gyűlölködő és ütszéli hang, mely az elmúlt fővárosi közgyűlést oly szomorúan jellemezte, ma már nem talál visszhangra. Nincs más célunk, mint a munka és nincs más kívánságunk, mint a munka megbecsülése. Éles szavakban kelt ki ezután a sajtószabadság eltiprása ellen, mely legutóbb a „*Világ*” önkényes beszűntetésében nyilvánult meg. Tovább kell harcolnunk mindaddig, amíg a városi politikában elért eredményeket át nem plantáltuk az országos politikába. Dr. *Weiller Ernő* a XVII. kerület üdvözletét tolmácsolta, dr. *Barta Gábor* tisztiorvos a demokratikus eszme mellett tett hitvallást, végül dr. *Pap Károly* fejtegette tudományos alapon a demokrata eszme jelentőségét.

A **Lipótvárosi Demokrata Kör** szerdán este tagavató vacsorát rendezett, melyen dr. *Brachfeld Hugó* üdvözölte a felvett 35 új tagot. Az üdvözlöt a felavatottak nevében *Bálint* igazgató

köszönte meg, majd dr. *Gál Jenő* vázolta az új tagok előtt a demokrácia jelentőségét és feladatait.

A **Lágymányos-Kelenföldi Polgári Kör** szerdán tartotta április havi választmányi ülését *Krámer Adolf* elnökletével. Örömmel vették tudomásul, hogy a kör egyik akciója teljes sikerrel járt, amennyiben a Beresényi uccát nemeskára rendezen kivilágítják. A póznák már állanak és csak napok kérdése, hogy a lámpák kigyulladjanak. Ezt rövidesen követni fogja az uca kikövezése is. Szeretettel foglalkozott a választmány „*A Polgár*” propagandájának ügyével is.

A **Ferenévárosi Belső Demokrata Kör** szerdán társasvacsorát rendezett a tagok nagy részvétel mellett. *Puszlay Károly* megnyitózavai után *Pakots József* képviselő foglalkozott nagyobb beszédben a politikai helyzettel. A szanálási ellenőrzéstől való szabaduláshoz szerinte egyetlen akadálya *Bethlen István* és kormánya. A *Világ* betiltása ügyében éles szavakkal ostromozta a kormány önkényes és rosszhiszemű eljárását, majd *Eckhardt Tibor* legutóbbi parlamenti szereplését perszifálta elmesén.

Sírköavató. Néhai *Berényi Sándor* sírköavatója vasárnap délelőtt 11 órakor lesz a rásokeresztúri izr. temetőben (IX. parcella, 19. sor.) A Központi Demokrata Kör ezúton is felhívja tagjait, hogy a gyászünnepeken minél nagyobb számban vegyenek részt.

NŐMOZGALOM

A Budai II. választókerület

nagyszerű kultúrdélután rendezett hétfőn az Esplanada szálló fehértermében. Sz. *Horrát Renée* megnyitóbeszéde után *Auer Róbert*nek tartott tanulságos előadást a háztartási alkalmazottak kérdésének megreformálásáról, ami élénk vitára adott alkalmat. Ezután hangverseny következett, melynek műsorán *Auer Oszkár*, *Maleczky György*, *Csillag Erzi* és *Gárdos Pirike* 6 éves gyermekművésznő szerepeltek. A délután sikere érdekében dr. *Gallein Hugóné*, *Gottlieb Ernőné* és *Szegő Aladárné* buzgólkodtak.

A III. kerületi (óbudai) csoport

szervezési munkálatai befejeződtek és ki lehetett tűzni a *zászlóbontás napját*, amely május 13-án este 8 órakor lesz a kerület demokrata körének Kulesár u. 1. számú helyiségében, társasvacsora kapcsán. A megnyitóbeszédet ez alkalommal a csoport elnöke, *Káldor Gyuláné* tartja, a vendégeket *Garai Mik-*

sáné üdvözli, aki a háziasszonyi tiszt betöltésére is vállalkozott. Rajtuk kívül a vendéglátó demokrata kör vezetői és a Központ kiküldöttei fognak felszólalni. Egy teríték ára 30.000 korona. Vendégeket a csoport vezetősége szívesen lát.

A XV. választókerület

női csoportja *Damjanich* uca 51. szám alatt május 8-án este 9 órakor kultúr-estét rendez, amelyen dr. *Rosenákné Beer Blanka* és dr. *Linhardt Alfréd* lesznek az előadók. Belépődíj nincs. Vendégeket szívesen lát a vezetőség.

A XVI. kerület

női csoportja a kerület demokrata körének helyiségében (VII., Thököly út 80.) szerdán, 12-én kultúrdélután rendez, melyre ezúton hívja meg a tagokat.

Laptulajdonos: **dr. Vázsonyi János**

Felelős kiadó: **dr. Csörgő Hugó**

Mozgókép-Otthon, Uránia, Capitol

A rózsák madonnája

Szerelmi játék 10 felvonásban — A főszerepben: VIOLA DANA és MONTE BLUE — Ezenkívül:

Mozgókép-Otthonban:

A halálzóna

Amerikai kaland 7 felvonásban

Urániában:

Amíg egy leány eljut odáig

Ügíték 7 felvonásban

Capitol-Filmpalotában:

Cirkus Albany

Filmjáték 7 felvonásban

KERÉKPÁROK

Eredeti francia gyártmány,
teljes fel-
szereléssel **1,900.000 K**

Alkatrészek, gumik gyári árban

SCHWARTZ GÉZA kerékpár
nagyraktára
Budapest VIII., Német u. 45. Vigyázat saroküzlet!

PÉNZT azonnal folyósít.
Kihelyezzük pénztét leg-
jobbán. Bankház, Üllői út 61

RÉZ, VASBUTOR sodrony, ágybetét
gyermekkocsik elis-
mert jóminőségénél fogva legolcsóbb **HIKKER** gyárban,
Budapest, VII., Dohány ucca 6. szám. Telefon: József 124-12

Krámer Adolf
festő- és mázolómester
Budapest I., Lágymányosi u. 4. Tel. J. 82-57

ÉKSZEREKET, kereskedelmi árukat bizományba át-
veszünk, azokat legjobban értékesítjük.
Értékértékesítő, Dob u. hatvankilenc

(Nemzetközi Orfeum) **TABARIN** VIII., Rákóczi út 63

Világvárosi műsor
10 attrakció
Kezdeté 1/210 órakor Kezdeté 1/210 órakor

Népopera Kávéház

Esténként Nyiregyházi SÁRAY ELEMÉR muzsikál

SZOLID POLGÁRI ARAK

Zálogcédulákat kiváltak. É- szereket,
brilliánsokat bárki-
nél drágábban vesz:
SZÉKELY EMIL Király-
utca 51. (Teréz-templommal
szemben.) Telefon.

MŰVÉSZI szobafestést végez **GRALITZER**
Erzsébet körút 44. Tel. 105-78

Horváth Miksa szőnyegipar rt.

MAGYAR VACUUM CLEANER

VAKUM KLINER

V., Visegrádi ucca 62.

Új telefonszámok: L. 906-98 és 906-99

Szőnyegek nyári megóvása,

művészies javítása, mosása, molyirtása. — Bútorok beraktározása (garde meuble)

UJSÁGÜZEM Rt. Budapest, VIII., Rökk Szilárd ucca 9.

Üzemvezető: Puskás István.

Szopogasson köhögés ellen

**Szent István gyógymaláta-
CUKORKÁT,**

mert e tiszta Szent István
malátakivonatból készült
kiváló nyálkaoldószer
enyhíti a légzőszervek
lobos bántalmait.

FÜRCHTGOTT GYULA

villamosszerelési cikkek és rádióanyagok nagykereskedése
Budapest, VII., Dohány ucca 63.

Demokratáknak enged-
ményt adok
FÜSZER ÉS CSEMEGE árukból
WIESNER ERNŐ fűszer- és csemege
hereskedő
VII., Dohány ucca 102. Szegényház-tér sarok.

BÚTOR a leggyorsrűbbtől a legfinomabb ki-
vitelig, szolid árak mellett kaphatók
Modern Bútorszalón
Üllői út 14, Baross ucca 11

Nincs többé poloska, meri a tudomány mai állása szerint
a **Novus-gyertyák** az összes
léreket és poloskát kipusztítják.
Hatása bámulatos. Gyárja:
ZELMANOVITS drogeriaja, Wesselényi ucca 36

Vér-, bőr- és nemibetegségeket gyöke-
resen gyógyít 30 évi tapasztalat alapján
Dr. Mitzger hírneves intézete, Buda-
pest, József körút 3
Legújabb „SALVARSAN” oltások. Vérvizsgálat